תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי המהריט

# חידושי המהריט על שבת

רבי יוסף מטראני [המהרי"ט]

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# חידושי המהריט על שבת

רבי יוסף מטראני [המהרי"ט]

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-המהריט-על-שבת/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

# תוכן העניינים

**פרקא קמא דשבת** ..... 4
דף ג ..... 4
דף ד ..... 7
דף ה ..... 12
דף ו ..... 17
דף י ..... 18
דף יא ..... 21
דף יב ..... 25
**פרק במה מדליקין** ..... 25
דף כ: ..... 25
דף כא ..... 28
דף כב ..... 32
דף כב: ..... 33
דף כג ..... 36
דף כד ..... 41
דף כו ..... 42
דף כז ..... 49

# פרקא קמא דשבת

## דף ג

**בבא** דרישא פטור ומותר וא"ת והא קעב' אלפני עור לא תתן מכשול ותירצו בתוספות דמיירי בעכו"ם והחפץ של עכו"ם וכתב הרא"ש ז"ל וכל זה הדקדוק אינו נ"ל דלא איירי הכא אלא באיסו' שבת וקרי' לי' פטור ומותר משו' לתא דידיה ולי נראה שלא נעלם מעיני התוס' דבר זה אלא דקשיא להו אי ניח' ליה לגמ' הך שינוייא לאוקמה כר"ש ולא קתני שתים שהן ארבע אלא באיסור שבת מאי פריך מדשמואל דלא חשיב הך דהכא דהיינו משום דלא מצי למתני מותר בהדיא דהא איכא איסור' מיהת דלפני עור וכולי אע"ג דלגבי מניינ' דשתים שהן ד' לא חשיב אלא איסור שבת דמשום לתא דידיה נינהו מ"מ לא מצי למתני מותר אלא פטור דמשמע דאיסורא משום לתא דחבריה מיהת איכא:

**הצד** נחש הקש' בה"ג דשמואל אדשמואל וכולי לשון התוס' ויש לתמוה מנין לו לבה"ג דשמואל פסק כר"ש דהא שמואל כללא הוא דכייל בכולה מתני' דשבת ולא משום דס"ל כר"ש וגם ר"ת למה הוצרך לומר כמו שמוכיח שמואל בסוף האורג ונראה דבה"ג הכי דייק מדנקט שמואל בר מהני תלת ולא נקט מתני' דהכא ולא מתני' דפרק במה מדליקין אלמא הלכ' למעש' אתא לאשמועינן להיתרא בהנך תלת ומילתא דפשיטא לא אצטריך למתני דאי לא תימא הכי אלא דכייל כללא שלא תטעה בשאר הלכות שבת א"כ לתני נמי הנך אע"ג דלית בהו רבותא לומ' הני פטור ומותר כולהו שארי אסור ותירץ רבינו תם דלעולם שמואל הנך ג' אתא לאשמועינן לאו משום דס"ל הכי אלא כל עצמו לא בא אלא למסבר מתניתי' דמוכיח שמואל בסוף האורג מדיוקא דמתניתי' דע"כ פטור ומותר קאמר והנך דפשיט' לא אצטריך למנקט ומהרי"ט נר"ו פי' דבה"ג דייק מדמוקי מתני' דהצד נחש בדליכא סכנה ואליבא דר"ש ולא מוקי לה בדאיכא סכנה ודברי הכל אלמא כר"ש ס"ל ותי' ר"ת דשמואל מוכח בסוף האורג דודאי פטור ומותר קאמר מן הדין ולאו משום סכנה דדייק לה ממתני' דפ' כל כתבי דתנן וע"ג עקרב שלא תשוך והתם ודאי בשאין בו סכנה מיירי מדמסיים מתניתין אמר רבי יהודה מעשה בא לפני ריב"ז בערב ואמר חוששני לו מחטאת ואי כשיש בו סכנה הא אין לך דבר עומד בפני פיקוח נפש:

**שניהם** פטורים והא איתעבידא מחשבתו וכולי לא קאי אמתני' וכולי לשון התוס' וקשה דמאי דייק מלישנא דגמר' מתני' בהדיא היא שניה' פטורי' ותמה על עצמך וי"ל דמתני' מצי לתרוצי דאעקירות דעני ודב"ה קאי דשניהם פטורים ולעולם מי שנטל מתוכה חייב אבל השתא דקאמר פטורין דאתי לידי חיוב חטאת קחשיב דהיינו פושט ומוציא או

פושט ומכניס אלמא חטאת לית בהו וכו' ולכך סמכו התו' ענין לזה ולא פריך שיתחייב הראשון וכו':

**בעשותה** קשה לר"י מדמצרכינן קרא לפטור משמע דזה עוקר וזה מניח היה במשכן וכו' ותירץ דלא קשיא ליה בירוש' אלא אמה שאינו מחייב מושיט אלא בשחבירו מקבל מידו וקשה להלום הדבר בעיקר קושיא הו"ל לאקשויי דבכל אתר את אמר יחיד חייב וכאן פטור דאי ממאי דבעלמא שנים שעשאום פטורי' לא קש' מידי דהכא חשי' יחיד שעשאה וי"ל דה"ק כיון שאם לא היה חבירו מקבל מידו אלא שהיה מושיט ע"ג קרקע פטור השתא נהי בשנתן על ידו של חבירו אע"פ שהו' עשה הכל עקירה והנחה הו"ל שנים שעשאוה כיון שע"י חבירו נגמר הדבר ומפטר מבעשותה דומיא דעני שעקר מתוך ידו של ב"ה הפשוט' לחוץ אע"ג דידו בתר גופו גרירא כדאמרי' בסמוך ולא מבעיא לן לקמן אלא אי קנסוה רבנן לאהדורי לגביה אלמא מן התור' בתר גופו גריר חשיב כרה"י לא חשיב יחיד שעשאה כיון שב"ה סייע בהוצאה ומשני שכך היתה עבודת הלוים ואעפ"י ששנים שעשאוה פטורים אע"ג דהוי' במשכן היינו בענין דמצי למעבד הכל ומתחייב בשעשאוה שנים לא קרינן ביה בעשות' אבל בכה"ג דלא מתחייב בשעשאה יחידי דלא אשכחן בכה"ג במשכן בשעשא' ע"י חבירו קורא אני בו בעשותה בעושה כלה:

**עקירת** גופו כעקירת חפץ ממקומו דמי נר' לר"י וכו' וא"ת ואמאי לא פשיט וכו' נר' דמדלא בעי לענין הנחה הוה ס"ד לפרושי בעי' דרבא בשלא עמד אלא היה מהלך והטעינו חבירו דרך הילוכו מי אמרי' אותה טעינה כעקירה דמי כמי שעקר חפץ מע"ג קרקע דרך הלוכו דלא בעי' שיעמוד בשעת עקירה ולהכי לא בעי לענין הנחה דפשיטא ליה דלא מקרי הנחה אלא עמד או הניחה ע"ג קרקע והשתא א"ש דלא מצי לאוכיחי ממתניתי' דלא יצא החייט דחיישינן שמא יעמוד לפוש קודם עקירת גופו דהא ודאי חשיבא עקירה אבל מדברי ר"י דאפי' בעמד מבעיא ליה קשה דתפשוט ממתניתי':

**מ"ט** ידו לא נייח פי' רש"י לא נייח ע"ג קרקע משמע אפי' הוא וידו במקו' א' כדכתבו התוס' ואיכא למידק נמי מדברי רש"י שאם היתה ידו נגררת ע"ג קרק' והוציא' דמי לגופו וחשיב' עקיר' אי נמי אם הכניס ראשו ורובו לבית והטעינו ב"ה על כתיפו והוציא נמי פטור דהא לא נייח ע"ג קרקע רה"י אבל למאי דגרסי' יד בתר גופו גרירא אפי' נגררת ע"ג קרקע ודוקא ידו דטפלה לגופ' אבל אם הכניס ראשו ורובו כעומד בפנים דמי וקשה קצת דבכך יש ליישב דברי רש"י ולא תידוק מדבריו דאפי' הוא וידו במקום א' דרש"י ז"ל לא מיירי אלא בידו הפשוטה לרשות אחרת כגון יד דעני ויד דב"ה ונקט לא נייח ע"ג קרקע לאפוקי היכא דסמיכא אארעא א"ל למפטר מכניס ראשו ורובו:

**מי** קנסוה רבנן לאהדורא נר' לר"י דגרסי' מי אסרו וכולי ונ"מ דאסיר' בשוגג מבעוד יום לשון התוס' פי' דאת"ל קנסו' רבנן לשווי' ככרמלי' מבעו' יום קנסן אפי' בשוגג דומי' דכרמלי' ומיהו לא בעי למימר אסורה דהא לאו ככרמלית גמורה היא שהרי עומד אדם בר"ה ומטלטל ברה"י ולא קנסוה לשוויה ככרמלית אלא היכא שדומה יותר לשתי רשויות ואת"ל כיון דאפי' בנפקותא דבעיא לענין שוגג ומבעוד יום היא כדכת' התוס' היכי בעי לאוקמי בגמ' בסמוך פלוגתייהו בקנסו שוגג אטו מזיד א"כ תפשוט בעיא דאביי דפלוגתא היא דלמאן דאמ' קנסו עבדוה ככרמלית וי"ל דנ"מ לענין מבעוד יום בשוגג דאי לא עבדוה ככרמלית דכה"ג לא גזרו ותדע דגבי שינוייא דכאן בשוגג כאן במזיד פי' התוס' דמיירי מבע"י ומפלגי' בין שוגג למזיד:

**ואי** בעית אימא לעולם לא תפשוט כת' התו' ולרשב"א נר' דשפיר גרסי' ליה וכולי וא"ת משנויא קמא נפשוט בעיא דרב ביבי וכו' לשון התו' ותימא מאי קשיא להו דהרי דמשנויא קמא ה"מ למפשט אלא דאי מצינן לשנויי איפכא משחשיכה התירו ליכא למפשט ולהכי דייק מדלא קמשני אלמא אינה סברא כדכת' התו' לעיל ונר' שהתוס' הוקשה להם השתא דאמרת דפשיטותא דחד מינייהו ממה נפשך פשיטותא היא א"כ אף לפי מאי דמשני כאן במזיד תפשוט ע"כ חדא מינייהו ממה נפשך דאת"ל כאן בשוגג כאן במזיד תפשו' דאפי' לאו ככרמלית היא מאי אית לך למימר דאמר ככרמלית כאן למטה מי' תפשוט דרב ביבי דלא התירו ואכתי קש' דמשנויא גופא דכאן בשוגג כאן במזיד הוו מצי התוס' למידק דלא התירו במזיד ואפי' מוקמי' ליה מבעוד יום הא אמרי' דאי מבעו' יום לא התירו כ"ש משחשיכה דאל"כ הו"ל כי חוכא ואיטלולא ותו הך חוכא גופא דכתבו התוס' קשה דהא גבי רדיה לא מבעיא ליה לרב ביבי אלא במזיד דאתי לידי איסור סקילה כדמסקי אבל מבע"י דליכא לא איסור סקילה ולא חיוב חטאת פשיטא ליה ולא התירו ולא הוי כי חוכא ומיהו לעיל ניחא דדוקא גבי רדי' דלאו קנסא היא אלא שבות ונאסר' בעין לא התירו אלא במידי דאתי לידי חיוב סקילה אבל החזרת יד שאינה אפי' שבות ולא אסרו אלא מטעם קנס אי במזיד או משחשיכה שראוי לקנוס לא קנסו למה יקנסו בשוגג או מבע"י ועל שיטת רש"י קשה מה שהקשו התו' כיון שעיקר פשיטותא היינו מדלא משנינן אע"ג דאיכא שינויא אחרינא מצי שפיר למפשט ושמא ה"ק דאין לפשוט מדלא משנו בני הישיב' איפכ' ש"מ דפשיטא להו דרב ביבי דהא מצי נמי לשנויי שינויי אחריני ולא שני וזה דוחק בלשון הגמר' ועוד ק' כיון דסוף סוף צריך מה שחלק רש"י לבסוף דהתם ליכא למיחש דילמא לשרינהו אבל הכא אי קנסי' ליה ע"כ יתחייב מיתת ב"ד א"כ לא הוה צריך גמרא כאן במזיד כאן בשוגג ומיהו לפי זה

שכתב התוס' לקמן אין לחלק דבכה"ג משום דמהך טעמא גופה פטרי' ליה ממיתת ב"ד כיון שע"כ הוא ואפי' כדפי' ריב"א בסוף שמעתין ואכתי עדיין יש לחלק דהכא העמידו דבריהם במקום תורה שבא לידי אפיה שהיא מלאכה דאורייתא אבל הכא גזרו שתהא ידו פשוטה ולא חיישי' דשרי ליה ועוד טוב' איכא בין הוצא' לרדיה דגבי הוצאה לא התירו וגם לא א"ל שישליכנה. מידו אבל או' לו שתהא ידו פשוטה עד שתחשך ואם הוא אינו יכול לסבול עד שישליכנה ויבא לידי איסור סקילה ניחא ליה טפי שיחזירנה שאין שם אלא איסור שבות אבל גבי רדיה שאומרים לו בהדיא שיניח הפת בתנור ע"כ לשמוע דברי חכמים והא דכתב רש"י ודרב ביבי לא תפשוט דהאי לא קנסוה בשוגג משום דלא עבד איסורא במזיד ק' דהא מסיק גמ' דבעי' דרב ביבי ליתא אלא במזיד דהא בשוגג לא שייך וי"ל דהכא גבי הוצאה שייך בשוגג קודם שיבא לידי חיוב חטאת מתוך שצריך להיות ידו פשוט' כל היום שמא ישכח לאחר מכאן דבסוף הזורק מוכח דנזכ' וחז' ושכח תחלתו וסופו שגגה קרינן ליה אבל הת' גבי רדיה לא משכח לה גמר' בשו' ענין שאם שכח בשעת אפיה למאן התירו ומ"מ ק' לכל המסקנא דמסקינן דבעיא דרב ביבי לא משכחת לה אלא במזיד מאי פריך תפשוט מבשוגג:

**דף ד.**

**וכי** א"ל לאדם חטא וכו' או' ריב"א דאף למדביק עצמו אין לפשוט דהתם עדיין לא נעשה האיסור לשון התוס' וק' היכי בעי' גמ' למידק מדלא משני איפכא אלמא דהעמידו דבריהם ולא חשו שיעשה איסור חמור אעפ"י שעדיין לא נעשה האיסור דהיינו הנח' ואין לומר דשאני התם דלא חיישינ' שיניחנו ויתחייב מיתת ב"ד דאז לא ס"ד לגמ' לחלק בכך וי"ל דאדיוק' דגמ' אין תימא אי ס"ד דס"ל לבני מדרשא אתנא דפליג עליה דר' אבל אבעיא דרב ביבי ק' תפשוט דפלוגתא היא וע"כ לא פליגי אלא באחר אבל הוא עצמו אמאי לא הותר לו ועוד פי' התוס' לשון אחר דדוק' היכא דפשע קאמר וכי אומרים וכו' משמע דטעמייהו דהיכא דפשע אין או' לאדם אחר חטא בשבילו אבל קש' פושע גופיה העושה תשובה אמאי לא שבקינן ליה לרדיה קודם שיבא לידי איסור סקיל' דאטו משום שפשע יוסיף על חטאתו פשע מי שאכל שום וריח נודף יחזו' ויאכל שום וי"ל דכך הם דברי התוס' דדוקא היכא דפשע מעיקרא אין או' לו לעשות איסור קל דמה מועיל בתקנתו דאכתי יש עליו עונש שמים על הפשיעה ואעפ"י שירדה סוף סוף איהו מיהת לאיסורא איתכוון דהו"ל כמי שנתכון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה וצריך כפרה כדאמרי' בשלהי פ"ק דקידושין ואי משום גמר האפיה אינו נענש בב"ד של מעלה דאנוס הוא בכך וממילא נעשית:

**קודם** שיבא לידי איסור סקילה כתבו התוספות ותי' ריב"א דאם לא התירו לא מחייב סקילה וכו' וכן בפסחים וכו' אלמא לא מחייב כרת הואיל ורבנן הוא דאסרי ליה ודבר תימה הוא מה הם מוכיחים משם דילמ' התם נמי העמידו דבריהם אעפ"י שיתחייב כי היכי דס"ד הכא שיתחייב סקילה ונר' דהא פשיטא להו לתוס' מסברא הכא והתם דלא מחייב לא כרת ולא סקילה דאנוס הוא ולא מייתי מפסחים אלא משום דס"ד הכא לשנויי דה"ק התירו לו לרבותא כלו' התירו לו איסור שבות לגמרי שלא יתחייב עליה מכת מרדות דאנוס הוא כיון דאיסורא דאורייתא רביע עילויה או לא התירו לו עונשה של שבות כיון דמעיקרא פשע בענין שסופו לעבור על ד"ס או על ד"ת ומכין אותו מכת מרדות והא דפריך בגמר' אי בשוגג למאן התירו לא מצי לשנויי התירו עונשה של רדיה שלא יתחייב מכת מרדות דהא כיון דשוגג הוא ולא אתיידע ליה שהוא בא לידי איסור סקילה והוא הודה הא ודאי פושע הוא אצל רדיה ולא מפטר ממכת מרדות ולא רצה ריב"א לתרץ כן שנ"ל דוחק לישנא דהתירו ועדיפא מינה תירץ דהניח מלרדות ולא מחייב סקילה ואי קשיא לך לפי זה היכי אתי דרבנן ועקר לדאורייתא כדאמרינן בפ' יוצא דופן אי ס"ד מופלא סמוך לאיש דאו דאורייתא אתו נשואין דרבנן ועקרי דאוריי' להכי מייתי מההיא דפסחים דע"כ מוכח מהתם דהעמידו דבריהם במקום תורה ומבטלים מילתא דאורייתא אלא שכח בידם לכך:

**הא** מני ר"ע היא תימא דהא כרבנן נמי מצי לאוקמי דע"כ לא פטרי רבנן אלא משום דלא נח דהא מעביר גופיה כל זמן שלא עמד לפוש לא מחייב ולקמן אמרינן המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב משום דלא נח בסטיו ואף בן עזאי דפליג במהלך דס"ל כעומד דמי מודה הוא במושיט וזורק ועוד בפ' הזורק מוקי ר' יוחנן מתניתין דזרק חוץ לארבע ונתגלגל לתוך ד' אמות חייב כגון שנח על גבי משהו או שאחזתו הרוח משהו דחשיב הנחה ומצינן למימר דה"ק לר"ע אשכחן בהדיא דפליג אברייי' דבעיא מקום ד' אמות דהא מחייב בקליטה אבל רבנן לא שמעי' להו מידי ואפשר דלא פליגי בהא אבל לדברי התוס' קשה שכתבו דלא קשה מידי אם יעמיד ככ"ע הא בלאו הכי מתניתי' מצי לאוקמה אף כרבנן אפי' דסביר' להו בקלוטה וכן מוכח מדבריהם לקמן גבי זרק ונח על גבי זיז כל שהוא שכתבו דרב יוסף דייק מדבעי רבי זיז כל שהוא ומאי דיוקא הוא דילמא משום דס"ל כרבנן דלא מחייבי אלא א"כ נח דהנחה כל שהוא בעינן ולאו משום דזיז מקום חשוב הוא:

**אבל** למעלה מעשרה דברי הכל פטור כתבו התוס' מכאן יש להוכיח קצת דמושיט חייב נמי למטה מעשרה וכו' וא"ת דטפי יש להוכיח דאת"ל מושיט למטה מעשרה פטור

נימא למעלה מי' פליגי אבל למטה דברי הכל פטור קלוט' לאו כמי שהונחה דמיא וליכא למילף ממושיט וכי תימא משום דאם כן מתניתין דלא כמאן כדכתב התו' ז"ל לענין הבריית' אם כן כי פרכינן אמתניתין והא בעינן מקום ד' מאי משני רבא הא מני ר"ע היא כיון דר"מ נמי מצינן למימר דבעי מקום ארבעה אלא משום דיליף זורק ממושיט הוא דמחייב וי"ל דאכתי איכא למימר וליטעמיך כי נמי נימא מושיט למט' מי' חייב נימא בזו כנגד זו למטה כ"ע ל"פ דלאו כמי שהונחה דמיא כי פליגי בדיוטא אחת הילכך מהא לא תדוק:

**ואהא** דנסתפקו התו' במושיט למטה מי' שלא מצינו במשכן מה דינו משמע דליכא לאסתפוקי אלא למאן דלא יליף זורק ממושיט דס"ל הואיל והוצאה מלאכה גרוע' היא אין לנו אלא מה שהיה במשכן מי אמרי' מושיט הוה במשכן ולא שני לן בין למטה בין למעלה דאדרבא למטה שסבר' יותר דחייב או דילמא למטה לא אשכחן אבל למאן דיליף זורק אע"ג דלא הוה במשכן משום דדמיא למושיט מושיט עצמו לא כ"ש דמחייב למטה דק"ו הדברים ומה במקום פטור חייב בר"ה עצמה לא כ"ש ולא שייך ילפותא בהא דהיא היא אלא למאן דלא יליף צריך להוכיח וק' מאי מייתי מדלא אמר אבל למעלה מעשרה ד"ה חייב דילפינן זורק ממושיט דודאי אי ילפינן זורק כ"ש מושיט עצמו ואפי' תימא דלא באו התוס' להוכיח אלא למאן דיליף דלמטה נמי חייב מדלא אמר אבל למעלה וכו' אכתי היאך סותרים התו' זה מכח מה שאמרי תדע דהמ"ל דכ"ע ילפינן זורק ממושיט ובזו כנגד זו פליגי אין זו הוכחה דאי למטה מי' בדיוטא א' חייב אע"ג דלא הוה במשכן ה"ה בזו כנגד זו והא דתנן המושיט והזורק מזו לזו פטור בזו כנגד זו רבנן היא ולא ר' עקיבא ועוד אכתי אמאי לא קאמר למטה מי' דפליגי דאפילו תימא דמושיט למטה מי' חייב אע"ג דלא כתיב בהדיא דיליף למטה מלמעלה מ"ס ילפי' זורק למטה ממושיט ומ"ס זורק למעלה נהי דילפי' דהוה במשכן מושיט אבל למטה דלא אשכחן נהי דמושיט גמרי' אבל כולי האי לא ילפי' לעשות זורק כמושיט ולעשות למט' כלמעלה והא דכת' התוס' ולמה שנפר' בסמוך א"ש אמאי לא נקט הכי משמע הלשון דבהכי אין להוכיח דמושיט חייב למטה מי' וליתא דאדרבא מדברי ר"י בסמוך יש להוכיח טפי במושיט למטה מי' חייב דאל"כ מ"ט דר' עקיבא דמחייב בזורק למטה מי' אי משום דסבר קלוטה כמי שהונחה א"כ תו לא מצי למילף למעלה זורק ממושיט דלא דמו אלא ע"כ משום דמושיט חייב למטה ויליף זורק מיניה אלא האי ומיהו דכתב התו' אתדע קאי דלא תקשי אפי' תימא מושיט למטה חייב נימא בדיוטא אחת כ"ע ל"פ דהא מאן דילף זורק ממושיט לא מצי לחייב למטה מטעם קלוטה:

**דאמרי** קלוטה וכולי או' ר"י דה"פ וכו' וכיון דאיכא לאסתפוקי בפלוגתייהו איכא נמי לאסתפוקי דלכ"ע כמי שהונחה אלא דלא חש לפ' כל הדעות דברי התו' וקשה א"כ אדמתרץ דהכי איפשיטא ליה דפליגי בקלוטה נימא דמעיקרא נמי הוה פשיטא ליה דלא אמרי' דכ"ע לאו כמי שהונחה דא"כ מתני' אמאן תרמיה וי"ל דע"כ הא דמבעי ליה לרבא תלוי בגירס' דמתני' דאי גרסי' כיצד ב' גזוטראות וכולי ע"כ למעלה מי' פליגי דומיא דגזוטראו' כדכתב שם התוס' פ' הזורק ואי לא גרסי' כיצד אלא חלוקה בפני עצמה. ע"כ למטה מי' פליגי דאי למעלה אמאי הכי תנייה המושיט חייב והזורק פטור וכיון דאפשיטא ליה דלא גרסי' כיצד דאשכחן תנא דסמך עליה תו ליכא לספוקי במידי ועוד יש לומ' דאיפשיטא ליה מברייתא דפשיט ליה רב המנונא לרב חסדא דקתני בר"ה עצמה אלמא למטה מעשרה פליגי כדאמרי' בפ' הזורק והא דכתב התוס' ועוד אומר ר"י דכמי שהונחה דמיא הו"ל כזורק מרה"ר למקום פטור וכו' קשה לי נימא דכ"ע קלוטה לאו כמי שהונחה ע"ג מקום רה"י דמיא אלא כמי שנחה מהליכתה כמו נקלט באויר או ע"ג זיז כל שהוא אבל למעלה מי' כ"ע ל"פ דלא ילפי' זורק ממושיט דשאני זורק שהרי נקלט באויר מקום פטור אלא בתוך עשרה יליף רבי עקיבא שפיר כמ"ש ממושיט השת' ברה"ר עצמו ונקל' דאוי' דר"ה כר"י דמי ולמה שנפ' בסמו' א"ש דלמאן דבעי מקום ד' אף למטה מי' חשוב מקום פטור וזרק ע"ג זיז פטור והא דכתב התו' וכן משמע קצת דהא רב חסדא בעי' וכו' הק' מהרי"ט נר"ו דמאי מוכיחים התוס' מהתם דודאי רב חסדא נקט ברה"י משום דברה"ר מבעיא ליה אי פליגי בהא או לא אי נמי ההיא דרב חסדא לקמן בפרקין ברור דפשיט ניהליה רב המנונא דלמטה מי' פליגי מדקתני ועוברת ברשות הרבים עצמה דאמרי' בהזורק ונראה לי דהכי דייקי התוס' מדפרכינן עליה דרב חסדא לימא רב חסדא דאמר כר' ומ"ה מוקי דרב חסדא ברה"י והלא מצי להעמיד שפיר אף בר"ה וכרבנן וכרבי עקיבא דהכא דבלמטה מעשר' ברשות הרבים חייב מטעם קלוטה ולא בעי מקו' ד' דהא מבעי' במילי דרב חסדא ודילמא בתר דאיבעיא הא איפשיטא ליה דלמעלה מי' פליגי דגרסי' במתני' כיצד שתי גזוזטראו' דע"כ להך גירס' פליגי למעלה כדכתב שם התוספות ואמאי דחי' לאוקמי מילתא דר' חסד' ברשות היחיד דוקא ויש חילוק בין רה"ר לר"ה ומיהו לרשב"א דמפ' דהא דאמרי' ברה"י כ"ע לא פליגי ה"ה ברה"ר לא קשה דהשתא נמי מתוקמא כרב חסדא אף ברה"ר:

**זרק** ונח ע"ג זיז כל שהוא כתב התוספות אבל קשה לספרים דגרסי' ויתיב דרב חסדא וקא קשיא וכו' א"ל רב יוסף וכו' ותירצו דסבר רב יוסף דדוקא אקלוטה כר' עקיבא וכולי וקשה דאכתי היכי אמר אלא הא רבי דזורק מרה"ר לר"הר ורה"י באמצע ומחייב ב' והא

ר"י ס"ל דלא אמר אלא לר' יהודה וי"ל דכי א"ר יוסף הא מני רבי היא אזרק ונח ע"ג זיז כל שהוא קאמר אלא דגמ' בתר דדחי לה מהדר לפרושי מילתא דרב יוסף וקאמ' דאת"ל דאהך דר' קאמר רב יוסף הא איכא למדחי דאפי' הנחה בעי ולא חייב רבי אלא ברה"ר מקורה וכתב התו' ולר"ת נר' דגרסי יתיב רב יוסף וכו' וא"ש דרב יוסף הוה מתני דברי ר' יהודה ארב וק' דאכתי לא א"ש דע"כ רב יוסף ידע דרבי לא מחייב אתונד' במקום אב כדפריך הוא גופיה התם וע"כ דרב יהודה טעי בהא דלא שמיע ליה הך ברייתא דר' והיאך אפשר לומר דרב יוסף אהא דר' קאי וע"כ צ"ל לאו דרב יוסף קאמר לה אלא גמרא הוא דמהדר לאוקומי מילתי' בלשו' ראשון ומאי עדיפותא דגירסת ר"ת וי"ל משום דאותה גרסא קשה דהיכי מצי גמרא למימר דרב יוסף אהא דרבי קאמר ומחייבו ר' שתים הא רב יוסף גופי' אמר דרב יהודה לא אמרה אלא אדר' יהודה אבל לגרסת רבינו תם ניחא דרב יוסף סבר דאין אמרה רב יהודה ומיהו הוה מצי לאקשויי מאידך דר' דלא מחייב אתולדה במקום אב אלא דבלאו הכי דחי לה שפיר והא דכת' התוספות דלר' דבעי הנחה ע"ג זיז כל שהוא ה"ה דלעקירה סגי בכל שהוא לא בעי למימר דבמקום כל שהוא יש לו קנת חשיבות אפילו לעקירה דהא מתניתין יד דעני ויד דבעל הבית לא גריע מכל שהוא אלא היינו טעמייהו דתוס' דבשלמא אי לא בעינן שינוח על גבי שום מקום איכא למימר דוקא בעקירה הוא דקפדינן אמקום דכתי' ביה קרא אל צא יצא איש ממקומו א"נ דאשכחן במשכן שהיו נוטלין מתיבתן אבל השתא דקפדינן אזיז אלמא בעי' חשיבות מקום לענין הנחה וכיון דהוי חשוב לענין הנחה הוא הדין לענין עקירה אבל קשה מנ"ל דקפדי' אמקו' חשו' דילמא לא נקט זיז אלא משו' דבעי' שינוח דאי לא נח כמו בקלוט' דלעיל לא מחייב לר' וכן בההיא דלקמן דפריך דילמ' אחרי' בעו עקיר' מקום ד' התם נמי מנא ליה דאחרי' קפדי אמקו' כנ"ל:

**כאילן** העומד ברשות היחיד ונופו נוטה לרשות הרבים כתבו התוס' ויש לומר דברשות הרבים לא מצי לאוקומינן דאי נוף למטה משלשה וכולי וקשה דאם כן לעיל כי פריך והא בעינן ארבעה אמאי לא פריך בפשיטות יד דעני היכי משכחת לה דהשתא לא סלקא דעתיה דמוקי כששלשל ידו למטה משלשה ואם כן מקום פטור הוא ומיהו יש לומר דבאדם העומד ברשות הרבים לא חשיב מקום פטור דאפילו דלמעלה מעשרה אמרינן בגמרא בפרק הזורק המוציא משוי למעלה מעשרה חייב שכן משא בני' קהת הילכך חשבינן מה שבידו כמונח בארץ כיון שעליו ברשות הרבים אבל לענין מקום פטור הוא דסלקא דעתיה דבעינן מקום ארבעה ואכתי קשה פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן במאי מוקמת לה דלמטה מעשר' מקום פטור הוא אפילו על ידי זיז כל שכן קלוטה באויר

דמדברי התוספות ז"ל מוכח דעל גב' זיז עדיף מקלוטה ועוד קשה הא דכתב דנראה להרשב"א ז"ל דהא דלא מוקי אביי ברה"ר משום דגם ברה"ר לא בעי רב חסדא מקו' ד' דאכתי תיקשה נוקמ' בשעקרו ד' בגובה ט' ורבים מכתפים עליו דאי לא שדינן נופו בתר עיקרו הו"ל מקו' פטור ולהכי פטרי רבנן ונרא' דלא אמרו התוס' דפחות מד' הוי מקו' פטור אלא למאן דבעי' ברה"ר מקום ד' ולהכי לא מצי לאוקומ' ברה"ר אליבא דרב חסדא דבר"ה בעי מקו' ד' אבל למאן דלא בעי מקום ד' כל למטה מעשר' רשות הרבים גמור' הוא כדמייתי רב יוסף הא מני ר' היא דאמר זרק ונח ע"ג זיז כל שהוא רבי מחייב וקס"ד דמחייבי משום ארבע אמו' ברה"ר וע"כ בזיז למעלה משלשה אירי דבפח' מג' לא הוו פטרי רבנן והשתא לרשב"א דס"ל דרב חסדא אף ברה"ר לא בעי מקום ארבע' אפי' לא שדינן נוף בתר עיקר הו"ל רה"ר אכתי קשה נוקמ' כולו ברה"ר ברחב ד' ונופו כל שהוא ונימ' דר' סבר לא שדינין נופו בתר עיקרו והו"ל רה"ר דלא בעי מקום ד' ורבנן סברי שדינן נופו בתר עיקרו הוי ליה כרמלית ופטור ושמא לא בעי אביי למימר דרבנן אית להו שדי נופו דכל שעומד באויר רה"ר כרה"ר דמי אך קש' נוקמה באיל' ברה"י גבו' עשרה ורחב ד' דהו"ל רה"י ונופו יוצא כל שהו' ר' סבר שדי נופו בתר עיקרו והו"ל רה"י ורבנן סברי לא שדינן והו"ל מקום פטור ולרשב"א ניחא דמשני דבעי לאוקמי בכל ענין דלהכי נקט כל שהו דשייך בין למטה בין למעלה אבל לר"י קשה ועוד קשה לרשב"א נהי דמפלוגתא דר' ורבנן אההיא דרה"י באמצע לא קשיא עליה דרב חסדא דמוקי לה במקורה אלא מפלוגתא דר' מאיר ורבנן ברה"י באמצע תקשי דחכמים פוטרים דבעי' מקום ד' לימא רב חסדא כר' עקיבא ויש לומר דסבירא ליה לרב חסדא דטעמא דרבנן דפטרי משום דלא נח הוא ולא משום דבע' מקום ד' והכא הא נח ע"ג מקום משהו ומיהו גמרא דידן דאמ' לעיל הא מני ר' עקיבא היא משמע דסבר ליה דרבנן דפליגי משום דבעו מקום ד' הוא ורש"י שפירש כאן משום שדי נופו וכו' א"א להעמידה אם לא נעמיד בדבלה שמנה לשון התוספות ולשיטתו קשה אמאי דחיק לאוקומיה בעומד ברה"י ונופו נוטה לרה"ר ובדבלה שמנה נוקי כולה ברה"ר ובדבלה שמנה:

**דף ה.**

**לא** חייב רבי אלא ברה"י מקורה נר' לרשב"א דמשמע ליה מדלא נקט ורה"ר באמצע לשיטת הרשב"א קשה ההיא דגיטין דלשיטת התוספות איכא למדחי האי דיוקא דלא נקט רה"ר באמצע משום דבר"ה כ"ע מודו דבעי מקום ארבעה ומיהו רב ושמואל בשמעתין דהכא סביר' להו דלא משמע ליה לחלק דאף ברה"י מקום ארבע' אבל הנך אמוראי דהתם משמע להו לחלק בשמעתין דלקמן אליבא דרב חסדא דדוקא ברה"י לא

בעי מקום ארבעה אבל ברה"ר בעי' וליכא למידק מידי אבל לרשב"א דאמר דאף לשמעת' דלקמן אין סברא לחלק כלל בין רה"ר לרה"י דייקי רב ושמואל שפיר אמאי לא נקט רה"ר באמצע ולהנך אמוראי דפרק הזורק דלא סבירא להו דרב ושמואל קשה וא"ת נימא דרבותא נקט רה"י באמצע אף על גב דלא שייך למילף זורק ממושיט דעל כרחין מטע' קלוטה היא ואי הוה נקט רה"ר באמצע הוה טעמא לאו משום קלוטה אלא משום דילפינן ממושיט ויש לומר דזה היה יכול להשמיענו ברה"י באמצע דאיירי ביה ר' עקיבא ורבנן ובזו כנגד זו דלא שייך למילף ממושיט דע"כ לטעמא דקלוטה פלוגתא דר"ע ורבנן בזו כנגד זו איתא ולא היה צריך לשנות בענין אחר דגנב' גנובי למה ליה אי ס"ל כר"ע לא יפרש טעמ' דר"ע בהדי' ורבי גופי' שנ' לנו במשנתינו דזו כנגד זו המושיט והזור' מזו לזו פטו' אהא הו"ל לפרושי שר' עקיב' מחייב כזורק וס"ל כוותי' ואהא דהוקש' להם לתוס' לרב ושמואל כמאן אתי ההיא דפ' הזורק תימ' דרב ושמואל מוקמי' מתני' כר"ע דאמ' קלוטה כמי שהונח' דמיא וגם שהתוס' ס"ד דהתם בניחותא מוק' מתני' כר' להך ס"ד דגמר' דהתם לא סברה כרב ושמואל דהכא וקשה דהא רב ושמואל מדיוקא אית להו הכי ועוד קשיא להו דהול"ל לרב ושמואל כמאן כר"ע והוה ניחא להו לתוס' דהתם לאו אוקמתא היא אלא אתמוהי קמתמ' כמאן כר' נימא דלא כרבנן וה"ה דלרב ושמואל נמי יש תימא מי נימ' דאתיא מתני' כיחידאה ומסיק אפי' תימא כרבנן הכא משו' אנטורי הוא ומתוקמא שפיר כרבנן אף לרב ושמואל והשתא א"ש דשמעתא דהתם לא פליגא אדרב ושמואל דלאו אוקמתא היא אלא אתקפתא דאפי' תימא דחייב ר' אף בשאינו מקורה מי אתיא מתני' כיחידא':

**כאן** למטה מי' וא"ת נהי דרה"י לא הוי וכו' קשה לר"י מה עלה על דעת המקש' וכו' לשון התוס' וקודם היה להם לתוס' להק' מה על דעתו של המקשן ואח"כ היה להם לפ' דברי המתרץ ונר' דהיינו יכולים לפרש דברי המקשה דהכי פריך לר' יוסי דלא חייש לבקיעת גדיים ואמר גוד אחית פחות מי' נמי כרמלית הוא דומיא דחוליית הבור והסלע פחות מי' דדייניגן להו ככרמלית בשלמא לרבנן דלא ס"ל גיד אחית משום שהגדיים בוקעים תחתיו חשיב לה רה"י גמורה אבל קשר כאן למטה מעשרה וע"כ עיקר התירוץ היינו דאין כרמלית בכלים וזה חסר מן הספר ולכך הקדימו התוס' והקשו נהי דכרה"ר לא הוי כמו ככרמלית ותרצו דאין כרמלית בכלים וצ"ל דזה כבר היה יודע המקשה מדלא חש לפרש בתי' אלא כאן למטה משמע שהמק' הוי טעי דמיירי מתני' למעלה טעי אדברי ר' יוסי דמיירי למטה והק' ר"י מאי ס"ד דמקשה דע"כ לא מתוקמא מתני' למעלה ולא

כר' יוסי למטה ואם יש לו מקום לטעות היינו אי דייני' ליה ככרמלית והא הו"ל לגמ' לאשמועינן דאין כרמלית בכלים ולא צריך לשנויי כאן למטה כאן למעלה:

**אגוז** על גבי מים לאו היינו הנחתו ואע"ג דאמר בפ"ק דבב' מציעא ספירה מינח נייחא ומיא הוא דקממטו לה לשון התוס' וקשה מה הוכחה היא זו נהי דספינה לא חשיבא חצר מהלכת לקנות כלים שע"ג ים עצמה חשיבא חצר מהלכת שמוליכה את הספינה מחמתה והכא אהנח' האגוז במים הוא דמחייב והו"ל הנחה בחצר שאינה הנחה אלא מהלכת דומיא דמניחה על הבהמה כשהיא מהלכת דלאו הנחה כדאמרי' במי שהחשיך ועוד קשה מאחר שתרצו התוס' דשבת שאני דילפי' ממשכן למה להו לומר עוד דהתם גבי קנין משום דילפי' מיד התם לא אצטריך טעמא אלא דספינה מנח נייחא וי"ל דלא סגי לתרץ כך דהכא משום דמים לא נייחי הוא אגוז נמי לא נייחא דא"כ ספינה נמי אע"ג דמינח נייחא כיון דמיא קממטו לה חשיבי ניידי כדאמרי' הכא בשמעתין הו"ל ספינה כרכוב דקי"ל רכוב כמהלך דמי ולא הקנה כלים או דגים שקפצו לתוכה לכך תרצו דגבי קנין שאני דילפינן מיד אע"ג דאיהי קמסגי תותא והוקשה להם א"כ אגוז בכלי וכלי צף תפשוט דלא הוי' הנחה ותרצו דגבי שבת ממשכן ילפי' ולא דמי לעניני זכיה דילפי' מזכיה דגט וא"ת ומאן לימא דקרא דונתן בידה במהלכת מיירי דילמא ביושבת וי"ל הא קי"ל דכל דמהלך לא קנה עומד ויושב נמי לא קנה אלא ע"כ כמהלכת נמי אקרי שפי' יד ודוחק לאוקמי קרא בכפותה אך קשה הא דאמרינן בריש בתרא אלא מעתה היתה מהלכת ברשות הרבים וזרק לה גיטה לתוך חיקה או לתוך קלתה הכי נמי דלא הוי גט ומשני קלתה מנח נייחא ואיהי קמסגיא תותא משמע דוקא קלתה אבל בידה או בגופה לא מתגרשא וצריך עיון גבי שבת דלא מספקא לגמר' בנתן בידו של. אדם כשהוא מהלך דלא חשיבה הנחה אע"ג דיד מנח נייחא ואיהו מסגי תותה א"כ אגוז בכלי וכלי צף על פני המים כיוצא בו הוא ואי דרך להצניע בכך גם הכא דרך להצניע בכך והא דדייקי התוספות מהא דאמרינן בהמוצא כתבן כשהוא מהלך חייב הא שפך לכלי אחר לא חשיבא הנחה קשה שפך לכלי אחר היינו, כעין האגוז בכלי וכלי צף וכו' שהרי הכלי המונח על ידו והוא מהלך וי"ל דמשמע להו לתוספו' דהאי כתבן לאו בנייר שבידו קאמר דמה לי אם היינו הנחתן לא יהא אלא הנחת חפץ גמורה לתוך ידו כשהוא מהלך לאו הנחה היא דאפי' הטעינו חבירו כשהוא מהלך לא חשיבא הנחה כל שכן הוא עצמו לתוך יד אלא בנייר שבכותל או על גבי הכותל עצמו כשהוא מהלך ומחייב משום דזו היא הנחתן ודייקי הא אם שפך לכלי אחר המונח בקרקע פטור דלאו היינו הנחתן והנחה דכשהוא מהלך לא מהני אבל קשה שהתוספות רוצים להוכיח שאם הניח

בקרקע כשהוא מהלך פטור ומנא להו למידק כה"ג דילמא כתבן אצטריכא ליה דסלקא דעתיה משהתחיל לכתוב בצר ליה שעורייהו דשתי אותיות וכי קמנח פחות מכשיעור קמנח דכי האי גוונא אמרינן אהוציא אות אחת וכתבה וחזר והוציא אות אחת וכתבה בהעלם אח' פטור דבעידנא דאפקא לבתרייתא בצר ליה שיעורא ואי לאו דזו היא הנחתן הוי מפטרינן הכא והוא הדין שפך לכלי אחר דהויא הנחה בבת אחת דחייב אי נמי דוקא נקט כתבן בשתי אותיות מצומצמות דאם הניחן כיון דתו לא חזי לכתוב שתי אותיות אם יסלקם מהתם דהא לא בצר ליה שיעורא לאו הנחה היא אבל לעולם ביתר מכשיעור הויא הנחה אפי' כשהוא מהלך:

**בשלמא** לבן עזאי מהלך כעומד דמי קשה לרבי יוחנן מה צריך להאי טעמא נימא משום דלא אשכחן כי האי גוונא ואי משום דמודה בזורק אכתי לא ידע דאי ידע לפרוך לבן עזאי היכ' אשכחן עכ"ל תוס' וא"ת שפיר ידע דמודה בזורק ומושיט ולא פריך לכולי עלמא היכא אשכחן דדילמא ס"ל זורק למעלה מעשרה מרה"י לרשות היחיד ורשות הרבי' באמצע חייב כר"ע ויליף זור' ממושיט ואע"ג דמפסק' מקום פטור באמצע דהיינו למעלה מעשרה הילכך יליף בן עזאי זורק ומושיט מינה אבל מהלך לא משום דכעומ' דמי ולא אשכחן כה"ג ולרבנן הוא דקבעי משום דרבנן פטרי בזורק דלא ילפי' ממושיט ולא דמי למ"ש התוס' בסמוך דלא חשיב מקום פטור כיון שתחתיו במקום שמהלך מקום חיוב דהתם במוליך כלים על כתפו קאמר דבתר דידיה אזלי' ועל גבי קרקע מהלך אבל הכא בזורק למעלה מקום פטור גמור הוא וי"ל דע"כ לא ס"ל לבן עזאי קלוטה נמי שהונחה דמיא דא"כ לא דמי למושיט ולא יליף מיניה כדכתבו התוספו' לעיל וכיון שכן היכי יליף בן עזאי מינ' לדרך סטיו דהתם לאו כמי שהונח' במפ' הוא אלא במוציא מרה"ר לרה"ר וגזרת הכתוב הוא לחייבו התם וכו' תדע דבזו כנגד זו בכל ענין פטור ועוד מדהו"ל רה"ר ומקום פטור באמצע מי מחייב ב"ע הא אפי' רבנן לא מחייבי אלא מרה"ר לרה"ר דרך סטיו והא דתי' ר"י דה"ק בשלמא לב"ע אפי' משכחת לה במשכן וכו' תימה מה תי' דמ"מ מנ"ל לאוקמי סברא זו אבן עזאי דס"ל מהלך כעומד דמי טפי הול"ל אפי' תימא דס"ל כרבנן דלאו כעומד דמי מ"מ פטור דלא משכחת לה כה"ג ועוד סברא זו שכת' דאפי' היה במשכן פטור מטעם מהלך כעומד קשה להלום דכל מידי דשבת ממשכן גמרינן דהא ילפי' מחייב ממושיט למעלה מי' אע"ג דלא עבר דרך רה"ר כלל ובכל אתר את אמר שני' שעשאוה פטורי' ושאני התם משום דהוה במשכן כדהביאו התוס' לעיל מן הירוש' וי"ל שהתוס' לא הוקשה להם לפרוך לב"ע בזורק ומושיט דבכלל פרכא דרבנן היא אלא משום דאלים טפי למפרך לבן עזאי ממה נפשך דאי משכחת כה"ג במשכן אמאי פוטר

במהלך ותירצו דלבן עזאי את"ל דמשכחת כה"ג דמהלך פטור כדמסיק דאשכחן צידי רה"ר ומינייהו יליף ב"ע זורק ומושיט אבל מהלך דמסתבר דכעומד דמי לאו כ"ת מוציא דקרא דדרשי' בריש הזורק מויכלא העם מהביא ובספ"ק דעירובי' אל יצא איש ממקומו אל יוציא היכי משכחת לה י"ל משכחת לה בקופץ כדמשני בירוש' לר"ע היכי משכחת להו דאי בזריקה ס"ל כמי שהונחה כ"ש במהלך וה"ה קופץ י"ל דלדידיה מהלך לאו כעומד דמי מתוקמא במהלך וגרע מזריקה דכיון דקלוטה בידו לא אמרינן כמי שהונחה דאגד יד שמיה אגד ואין לתמוה אזורק דליתיה לכ"ע דהא לב"ע נמי לא היה מעביר אלא מוקי לה בקופץ והא דכתבו התוס' וגמרא דידן לא חשיב לה פרכא תימא דגמרא דידן לאו אפרכא דב"ע משני דהלכתא גמירי לה אלא דלא אשכחן קראי ויליף מהלכה מנ"ל דלא חשיב לה פרכא דילמא סמוך אתירוצי' דירו' וי"ל דלגמר' דידן לא מתוקמא דירוש' לא לב"ע ולא לר' עקיבא מדבעי בפ' הזורק זורק ארבע אמות מנא ליה ומייתי ראיה (מילתא) ודחי לה ובתר הכי אמר ותו מעביר ד' אמות מנ"ל אלא כל ד' אמות מרה"ר הלכתא גמירי לה אלמא כולהו פרטי מעביר וזורק גמרי והשתא תקשי לב"ע מעביר היכי משכחת לה ולר' עקיבא זורק היכי משכחת לה לכך כתב דלגמרא דידן לא חשיב לה פרכ' דכיון דמסיק דהלכתא גמירי לה לא ילפי' מהלכה וא"ת מאי מייתי גמרא בסמוך מידי דהוה אמעביר חפץ ד' אמות הא אמרי' שאני התם דהלכת' גמירי וי"ל דלב"ע דס"ל דמהלך כעומד דמי ובעינן לסתור סברתו מדאשכחן בד' אמות אמרי' שאני התם דהלכתא גמירי לה אע"ג דמסברא ליתא אבל לרבנן דס"ל לאו כעומד ולא בעי אלא היכא אשכחן כה"ג מייתי שפיר מדאשכחן גבי ד' אמות ומיהו היה איפש' עוד לפ' דגמרא דידן לא חשיב לה פרכא ההיא דד' אמות דלא אמר בן עזאי מהלך כעומד דמי אלא דוקא בשמעתין דמפסקא רשות אחריתי דעקירת גופו לתוך מקום פטור הו"ל כאילו הונח שם אעפ"י שלא עמד והיינו טעמא משו' דלא אשכחן בעלמא כה"ג אבל ברה"ר דמקו' חיובא הוא ודאי כל זמן שלא עמד לאו הנחה מקרי ובהכי א"ש מה שהק' התו' לעיל מה צריך להאי טעמא נימא משום דלא אשכחן כה"ג דהיא גופה קאמר דבעלמא לא אמר בן עזאי כעומד דמי אלא הכא משום דלא אשכחן כה"ג דמפסק' מקום פטור באמצע ונקט טעמא דמהלך כעומד לומר דלא פליג בן עזאי בזורק ומושיט דהתם קלוט אויר לאו כמונח דמי וכמי שלא עבר דרך מקום פטור אלא משום דרשב"א מוכח מפ' אלו נערו' דבעלמא נמי ס"ל בן עזאי דמהלך כעומד דמי א"א לפרש כן והא דכתב התו' עוד וריב"א מספקא ליה אי אפי' בעומד לפוש תוך ד' חייב איכא למידק דודאי מניח לא מספקא ליה דמהלך כעומד אמרי' כמניח לא אמרי' וק' אדמספקא ליה אליבא דר' עקיבה בחוץ ד' אמות אמאי לא

מספקא ליה לדידיה בתוך ד' אם עמד ואפי' אם הניח כיון דלדידיה קלוטה כמי שהונחה דמיא ה"ה הונחה ממש ועוד קשה אחוץ לד' אמות מאי מספקא ליה הא ודאי לבן עזאי כמי שהונחה דמיא ודוקא תוך ד' אמות הוא דמחייב דהכי גמור לה ועוד קשה דאת"ל דיצא חוץ לד' ונטל' אחר מידו פטור אע"ג דכעומד דמי א"כ עמד נמי תבעי לך אי מפטר וי"ל דריב"א בהכי מספקא ליה אי בן עזאי בעלמא נמי ס"ל דמהלך כעומד דמי ושאני ד' אמות דהלכתא גמרי' להו כדכתב התו' אי דילמא לא אבן עזאי אלא דוקא הכא דמספקא רשות אחריתי בפ' שני שכתבנו לעיל ולא שמיעא ליה הא דמייתי רשב"ם מפ' אלו נערות דאת"ל דבעלמא ס"ל דעומד ושאני ד' אמות דהלכתא נינהו א"כ אעפ"י שעומד גזרת הכתוב שלא יוציא מתחלת ד' לסוף ד' אפי' שהה כל היום וחוץ לד' אף נטל' אחר מידו חייב דהו"ל כעומד חוץ לד' ובהא לא גלי לן הלכתא אבל אי בעלמא היכא דלא מפסקא רשותה אחריתי לא ס"ל כעומד דמי אם עמד בתוך ד' פטור ואם יצא חוץ לד' ולא עמד פטור דלאו כעומד דמי ולהכי לא מספקא ליה בעומד חוץ לד' דהאי לכל הפירושים חייב והשתא א"ש דלר' עקיבה לא מבעיא ליה אם עמד או הניח בתוך ד' דודאי חייב דכך לי קלוטה כמו הנחה דודאי ר' עקיבא בעלמא ס"ל כמי שהונחה ושאני ד' אמות דהלכתא גמירי לה:

## דף ו

**הא** קמ"ל כרב מכאן מדקדק ר"י דלא קתני איסי אינו חייב וכולי דלא פליג אמתני' דפ' כלל גדול לשון התוס' וא"ת ואמאי לא אמרו דמדברי איסי גופיה יש להוכיח מדקתני מניינא כדכתבו הם ז"ל בסמוך וי"ל דודאי כי ס"ד דאינו חייב אלא אחת קאמ' יש להוכיח שפיר מדקתני מניינ' דמשמע שחלוקות זו מזו בקרבן אבל השתא דמסיק דה"ק ואינו חייב על אחת מהם אז ליכא למידק מדקתני מניינא דודאי כל מלאכות שיש בהם חטאת חלוקות לחטאות ויצתה אחת מהם שאין בה חטאת כל עיקר אפי' עביד לה באנפי נפשה דלא שייך לחלק בה ואיסי גופיה פרושי קמפרש חוץ מא' שאין בה חטאת אבל ממתני' פריך דקתני ארבעים חסר א' שחייב על כל א' וא' ולא קתני חוץ:

**והא** דכת' התו' וא"ש הא דבר"פ כלל גדול קאמר וכו' ולא מצי למימר דידע בדאיסי תימא דר' יוחנן אמתני' קאי ומתני' ע"כ פליג אדאיסי כדכתב התו' ואם שגג בכולהו ארבעי' חסר אחת במאי ידע ויש לומר שכונת התו' להכריח תירוצם דלעיל שהוקש' להם כיון דמעיקרא ס"ד לגמרא דאחטאת קאי הא לא נאיד גמרא מינה במסקנא אלא דמתרץ לישנא דאינו חייב אלא א' ולכך תרצו דכי מסיק דה"ק ואינו חייב אלא על אחת ממילא שמעי' דאחטאת קאי דלא פליג אמתני' וכי תימא ודילמא מתני' לא פליגא וכי

קתני מניינא אשארא ומשום דההיא דאיסי לא ידיעה נתני ארבע' מלאכות חסר א' דבכל חדא מהני איכא לספוקי הא ליתא דא"א לפרש מתני' דקתני מניינא היינו לבד מדאיסי אם כן נימא דידעי לשבת בהא אלא ע"כ לישנא דמתני' אכולהו משתמע ופליגא אדאיסי הילכך צריך לומר דלא קאי איסי אחטאת כלל:

**חייב** על כל א' וא' פרש"י ובא להודיענו סכום דחטאות ואשמועינן ארבעים הם ותו לא עכ"ל וא"ת אטו לומר דחייב על כל אחת לאו רבותא היא הא מדרשא דקרא נפ"ל דכתי' מחלליה מות יומ' התורה ריבתה מיתות הרבה וכו' ולר' נתן לכך יצתה הבערה לחלק וי"ל דהא ממתני' דלעיל שמעי' לה דתנן היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה וכו' חייב על כל אב מלאכה ומלאכה לכך כתב רש"י דהשתא אשמועינן דהנך אבות ארבעי' ותו לא:

## דף י.

**רמי** פזמקי ומצלי כתבו התוס' מכאן יש להוכיח שאין להתפלל יחף אלא בר"ה וביה"כ ומיהו לפירוש רש"י אין הוכחה מכאן שפירש אנפלאות חשובין ברגליו והיינו משום הכון לקראת אלקיך ישראל כמי שעומד לפני המלך דבפ' אלו קשרים אמר ר' יוחנן מנין לשנוי בגדי' מן התורה פירוש שהוא כבוד לפני המקום דכתיב ופשט את בגדיו ואתא דבי ר' ישמעאל וכו' ולמדה תורה ד"א בגדים שבשל בהם קדרה לרבו אל ימזוג בהם כוס לרבו ואף לענין תפלה כן ובפ' אין דורשין גבי הא דכתיב בשתים יכסה רגליו אמרינן לאו אורח ארעא לגלוי כרעיה קמי מאריה:

**חלש** לבייהו פירש רש"י בלשון ראשון מצטערי' שלא עסקו בתורה תנא לנו שגדול שכר הדיינים וקשה דאדרבה מוכח מהת' דתלמוד עדיף מדקא מתמו וכי תורתו מתי נעשית אלא שעה אחת הוא דהוה יתיב והם מצטערי' על שבטלו ת"ת כל היום וי"ל דודאי דינא עדיף והא דפריך תורתו מתי נעשית לאו משום עדיפותא אלא דע"כ משה היה מלמד תורה לכל ישראל והיה שונה להן פרקן ד' פעמים כדאמרינן בעלמ' ובאיזה זמן היה אפשר שיספק כדי לזה וכדי לזה:

**אי** איכא דאית ליה דינא ליעול משמע דעדיף דין מת"ת הקשו התוס' מההוא דעיילוהו למערתא דחסידי ולא קבלוהו למערת' דדייני וקבלוה ואי דדלא קבלוה במערתא דחסידי קשיא להו דילמא חסידי עדיפי וכדאמר' ליה אליהו לרב ענן וכי משנת חסידים היא ונראה דההוא צורבא מרבנן מוכח דלאו דיינא הוא מדאמרינן התם לשמותיה צריכי ליה רבנן כלומר שהיה שונה לחכמים ואין לזלזל בו כל כך ואם איתא נימא צריכי ליה עלמא

לדינא ולהוראה דהא דינא עדיף מתלמוד תורה אלא לאו דיינא היא אלא ראש ישיש' א"כ אמאי קבלוה במערתא דדייני אכתי עדיפי מיניה:

**דין** אמת לאמיתו כת' התוס' לאפוקי דין מרומה ורוצים לפרש דנקט הכי לאפוקי דין מרומ' דלא דייני' ליה כדאמ' בפ' שבועת העדו' אם בא לפניך דין מרומה לא יאמר אחתכנו הואיל והעדי' מעידי' ויהא קולר תלוי בעדי' ת"ל מדבר שקר תרחק ועוד יש לפרשה כמשמעה שלא דנו כשאר דיני' דקיימא לן דיני ממונות לא בעי דרישה וחקירה אבל בדין מרומה בעי כדאמרינן בריש פרק אחד דיני ממונות וכתב שם הרא"ש משום רבי מאיר דהתם טעמא כשהנתבע טוען ברמאו' שאם יסתלק הדיין התובע לכך צריך לדונו בדרישה וחקירה לבטל ראיותיו ולהוציא בלעו מפיו והיינו שדן דין אמת לאמתו ואין צריך לפ' לאפוקי דין מרומה שלא ידוננו דזה ודאי עבירה הוא בידו ובפ"ק דמגילה בסופו גבי ולרוח משפט זה הדן דין אמת לאמתו פי' התו' בדין מרומה שיחקור יפה ואז ידונו אותו לאמתו וקש' דמ"ש הכא שפירשו לאפוקי דין מרומה ולא פירשו בדין מרומה עצמו וי"ל דהכא בכל דין מיירי ומייתי לה ממשה וכי תעלה על דעתך שבכל יום היה בא דין מרומה לפניו אלא בכל דינין דעלמא מיירי שכל היושב ודן נעשה כשותף להקב"ה ונקט לאמתו לאפוקי דין מרומה שלא ידון כמשמעו ומיירי כשהתובע טוען ברמאות דאז לא הוי לאמתו ושם במגילה דכתיב ולרוח משפט ליושב על המשפט דמשמע שהקב"ה נותן לו רוח חכמה שיוציא הדין לאמתו וידוננו ובפ"ק דבתרא אמ' והמשכילים זה דיין שדן דין אמת לאמתו ופי' התוס' לאפוקי דין מרומה והכל לפי מקומו:

**שאני** ב"ה דנפיש זוהמיה הקשו בתוס' דבסוף נדרים מבעיא ליה נמי בית המרחץ והעלו בתירוצם דמשני בית הכס' וכו' בתר דבעיא הדר פשטה וקשה דלבית הכסא נמי לשני כה"ג ועוד הא דדייק מאי לאו כי היכי דלא איפשיטא ליה בי' הכסא הכי נמי בית המרחץ מנ"ל דבית הכסא לא איפשיטא טפי מבית המרחץ הא תרוויהו סלקי בתיקו ואי מדלא קאמר הכא רב אדא אין זימון אלא לענין מרחץ אלמא בית הכסא מבעיא ליה א"כ היכי בעי למידק דמרחץ לא איפשיטא:

**ושמא** י"ל דדייק מדבעי רבינא יש יד לבית הכסא או אין יד והיינו את"ל דיש זימון אלמא בית הכסא ע"כ לא איפשיטא ליה דלא הויה הזמנה ודייק כי היכי דב"ה לא איפשיטא ה"ה מרחץ ומשני בית הכסא הוא דלא איפשיט' ליה מדהד' בעי אי יש לו יד אבל מרחץ דנפיש זוהמיה לא בעי אי יש יד משום דפשיטא ליה דאין לו זימון ועוד כתב אי נמי הזמינו לבית המרחץ גמרא הוא דמסיק ותימא כיון דגמרא לא משמע ליה לחלק א"כ נפשוט גמרא מדרב אדא דאין זימון וה"ה למרחץ וה"ה לבית הכסא ואי פליג אדרב אדא

נימא דבהא נמי פליג אדרב אדא דפשיטא ליה ואי גרסי' הכא בשמעתין רבינא במקום רב אדא ניחא הכל דפריך גמרא שפיר דרבינא אדרבינא אבל מרחץ גמרא הוא דמסיק לה ולא ס"ל כרב אדא:

**הבה** ניהליה דמותרת לזרים הק' בתוספות מדאמרי' בפ"ב דכתובות חזקה לכהונה חילוק מתנות ותימא מאן קשיא לה נהי דמב"י אתא די"ל כהן מצי כהן למהבה לזרי' אבל טבח ישראל אינו יכול ליתנם אלא לכהן דנתינה כתיב בהו ואיכא למ"ד בהזרוע מתנות כהונה אינם נגזלות דכל דאיתנהו ברשות כהן איתנהו ואפי' למ"ד נגזלות מכל מקום בתורת גזל אתו לידי ומכי חזינן דשדר להו טבח חזקה דכהן וי"ל דמכל מקום אינה חזקה דאיכא למימר שמא הקדים לכהן מעות להיות מפריש עליו ואע"ג דלא אתא ליד כהן זכה הטבח כדאמרי' בפרק כל הגט דעשו שאינו זוכה כזוכה משום מתנת כהן א"נ במכירי כהונה ולויה דשאר כהנים מסחי דעתיהו לכך תירצו דבתורת כהונה יהבה ניהליה פירש דאמר הולך מתנות אלו לפלוני אע"פ שלא אמר פלוני כהן אך קשה דאכתי שמא בשביל אשתו הוא אוכל כי הא דרב כהנא אכל בשביל אשתו ורב פפא אכל בשביל אשתו כדאמרי' בהזרוע:

**ומתגרמינן** אלהא מהימנא הק' בתוס' דשלום נמי מתרגמי' דעבד ליה שלם וכו' ותירצו דהתם קראו שלום ע"ש שהוא עושה שלום וכו' ואכתי קשה סוף סוף מנ"ל דשם גופי' אקרי שלום ועוד דמדברי התוס' בפרק שני דמגלה אהא דאמרי' מנין שקראו הקב"ה ליעקב אל מוכח דלמזבח הוא שקרא ה' שלום על שם שעשה לו הקב"ה שלום ומתגרמינן ופלח וצלי ע"ש:

**משקל** שני סלעים מילת הוא צמר חשוב ונקי כאות' שאמר בפרקא קמא דשבועות צמר לבן ונקי בן יומו שמוכרים אותו למילת והוא דבר חשוב כדאמרינן מילתה אלבישייהו יוקירן וא"ת דבפ' ראשית הגז תנן כמה הוא נותן לו משקל חמש סלעים ביהודה שהם עשר בגליל שנא' תתן לו שיהא בו כדי נתינה ומפ' בגמ' בשיעור אבנט אלמא בציר מהני לא חזי אפי' לאבנט כ"ש לכתונת ולמה שפי' רש"י בשם רבותיו שלא תיקן אלא סביב פס ידו ניחא אבל קשה שאם דרשו פסים מלשון פס ידו מנא להו שהיה של מילת ולא של דבר אחר אלא משמע דפסים הוא הצמר הטוב שהוא קרוי כן וגם בשלהי כתובות דרשו עתידה א"י להוציא כלי מילת דכתיב יהי פיסת בר ונרא' שהיה פשוט להם זה הלשון אע"פ שגם דרשוהו שם מלשון פס ידו מכל מקום מי ששנה זו לא שנה זו ונ"ל דמשקל כסף שני סלעים שוויו של כתונת קאמר כלומר בשביל דבר מועט ששינה ביניהם נתגלגל הדבר:

**נתגלגל** הדבר וירדו למצרים כתבו התוס' אע"ג דבלאו הכי נגזר שמא לא נגזר עליהם עינוי כ"כ שהרי ד' מאות שנה התחילו קודם שנולד יצחק ל' שנה וטעות נפל בספרי' שד' מאות שנה שנגזר עליהם בבין הבתרים לא אתחילו אלא משנולד יצחק שנקרא לו זרע אבל ת"ל שנה שנא' ומושב בני ישראל וכו' ארבע מאות ושלשים שנה חשבון זה מתחיל ממראה בין הבתרים ל' שנה קודם שנולד יצחק וצ"ע באותה שאמר ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל אלא שהזכות גרם שנא' בחבלי אדם אמשכם וכו' והכא קרי ליה חובה:

**מאי** קרא דכתיב אמלטה נא משמע דבעי לאייתויי מנ"ל דהיתה קריב' בישיבתה וק' מאי מייתי והלא איפשר שגם סכום לא היתה אלא נ"א וכן מוכח מתוך החשבון שכתב רש"י אם לא שנחשוב מתחלת שנת מ"ז ועד סוף פ"ט ומנ"ל הא אם לא מקרא דקרובה: **וי"ל** דלא מייתי אלא להוכיח שלא היתה ישיבתה קרובה טפי מסכום יתר על שנה דטפי מהני לא איפשר ואע"פ כן קרי ליה קרובה והא דמיירי נמי דשלותא עשרים ושש נר' דלהכי מייתי לה להוכיח דלא מבעיא היכא דאותו התוספות של ישוב הוא בימים של שלוה דודאי עונותיהם מרובים כמ"ש בספרי וישמן ישורון אנשי סדום לא מרדו לפני המקום אלא מתוך מאכל ומשתה ומתוך שלוה ואמרו בהגדת חלק אנשי סדום לא נתגאו אלא מתוך טובה שהשפיע להם ומה כתיב ארץ ממנה יצא לחם וכולי וכאן בימים של שלוה שלוין היו משעה שנחו ממלחמה הא אין עליך לומר אלא מתוך שישיבת' קרובה ונתאחר בניינ' שנה אחת זכתה ושל נ"ב כ' התוס' וצ"ל שהיתה בשלו' שתי שנים בתחילה וצ"ע א"כ היכי מייתי מקרא שהם כו' דילמא כל י"ג של מרד היה בשלוה:

**אנא** עבדי למתא מחסיא דלא חרבה פרש"י שמנעם מלהגביה בתיהם יותר מב"ה וק"ק דהיה לו לתלות הזכות בהם שקבלו ממנו לסתור בתיהם ושמא דעשויי עשויינהו:

**ונ"ל** דהיינו הא דאמרי' בריש בתרא דרב אסי חזא תיוהא בבי כנישתא דמתא מחסי' ועיילי' לפורייא וכו' ואז כשסתר בית הכנסת וחזר ובנאו הגביהו למעלה מבתי העיר:

## דף יא.

**ולא** תחת חבר הקשו התו' לפרש"י דהא בימי ר' יוחנן אתו חברי לבבל ואילו פרסיים מימות כורש היו ולא ידענא מאי קשיא להו דמלכות פרס לא נמשכה אלא עד ל"ד שנה בפני הבית כדאמרינן בפרקא קמא דע"ז ואחר כך משלה מלכות יון בפני הבית שפ"ו שנה ובבבל היו מושלים כדאמרי' התם בגולה אין מונין אלא למלכי יון בלבד ועוד דעקר מלכותא שם התחיל' כדאמרי התם הנך שית שני דמלכו בעילם דאנן לא חשיבין להו כדתניא שש שנים מלכו בעילם ואחר כך פשטה מלכותם בכל העולם כלו ועילם היא

בבבל כדאמרי' בפרק זה בורר גבי גסות הרוח דכתיב לבנות לה בית בארץ שנער לבבל נחית ואשתרבובי אשתרבב לעיל' וקרא נמי כתיב ואני הייתי בשושן הביר' אשר בעילם המדינה ולא חזרו פרסיים לבבל עד ימות ר' יוחנן כדמוכח בהדיא בהגוזל בתרא בעובדא דרב כהנא דא"ל רב עד האידנא הוה מלכותה דיונאי דלא קפדי אשפיכות דמים השתא פרסיים נינהו ואז עלה רב כהנא אצל ר' יוחנן לא"י ושמא י"ל דלא קשיא להו אלא מלישנ' דקאמר אתו חברי לבבל והלא שם היו מימות כורש אע"פ שלא היו המלכות להם וגם זה יש לדחות דשמא במלכות יון גלו מערי הממלכה ואח"כ חזרו ונתיישבו וגם אין להקשות לרש"י מפני מה נצטער ר' יוחנן כי אמרו ליה אתו חברי לבבל דאמרינן שרגא נפל והלא פרסיים מעלו מרומאי כדאמרינן בפרק שני דגיטין דלפרש"י שפי' שם הא מקמי דאתו חברי לבבל דהיינו בימי כשדים שבאו פרסיים וכבש כורש את המלכות ניחא דלעולם פרסאי לא מעלי כלל ולכך חזרו התוס' לומר דלא נהירא מה שפירש רש"י שם דהא ע"כ לעולם היו שם והכי קאמר מכי אתו ועוד הפרסיים אינם חברים מדאמרינן הראני פרסים הראני חברים וכיון שכן קשה עוד לרש"י על כרחין פרסיים מעלו ואמאי שרגא נפל ועוד דאין לפרש כדפרש"י שם דמכי אתו חברי היינו מימות כורש דא"כ מאי אלקים הבין דרכה והלא לא עברו שנים מרובות עד שראה מלכות פרס והיו רוב הגולה שם בבבל עד האחרונים ועוד דאדרבא פרסאי מעלו כדכתיב בסוף ד"ה ויהיו לו ולבניו לעבדים עד מלאת מלכות פרס וכולי ובשנת א' לכורש וכולי והוא פקד עלי וכולי ובפרקא קמא דע"ז נמי אמרי' אינהו סתרי בית המקדש ואנן בנינן להו פי' כשדים סתרו ופרסיים בנו ומיהו קשה קצת לדברי התוס' מההיא דתניא לקמן בפרק במה מדליקין גבי נר חנוכה דמצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו וכתבו התוס' שם דהיינו מכי אתו חברי לבבל והלא חברים לא באו אלא בימי ר' יוחנן שלא היו בזמן חכמי המשנה והברייתי':

**והא** דהוקשה להם לתוס' לדבריהם שאמרו שחברים אומה אחרת היא מההי' דפרכי' למימרא דרומאי מעלו מפרסאי אין לפ' דהכי פריך היכי אמר רחמנא בטולך או בטולא דבר עשו והאיכא פרסאי דמעלו טפי דא"כ אמאי לא קאמר והאיכא כשדאי שהיו בזמן החרבן אלא ע"כ משום דעכשיו כבר בטלה מלכותם ומשמע ליה דכי אמרי' אלקים הבין דרכה היינו משום פרסאי שבאו אחר שנים מועטות א"כ מאי משני הא מקמי דאתו חברי לבבל אם חברים הם אומה אחרת והוצרכו לומר שאע"פ שהם אומה אחרת בין הפרסיים היו יושבין ועיקר המלכות היה לפרסיים ומכי אתו אינהו הרשיעו את הפרסיי' ורש"י עצמו בפרקא קמא די"ט אהא דאמר רבינא והאידנא דאיכא חברי בבבל חיישי'

פירוש אומה רשעה שהיו בימי פרסיים ואף כאן כתב אומה מבני פרסיים ולא פרסיים עצמן ונר' דהדר ביה ממה שפירש בגיטין הא מקמי דאת' חברי לבבל:

**ולוזיף** מר ולפרע לא סבר לה מר הא דרב יהוד' מכאן מוכח קצת דאפי' במי שקבל עליו להתענות ביום זה יכול ללוות דאל"כ מאי קמתמ' לא סבר לה מר דהא ודאי סתמ' נדר להתענות ביום זה והרא"ש ז"ל כתב דמירושלמי דנדרים פ' קונם משמע דביום זה אינו יכול ללוות דגרסינן התם נדר להתענות ושכח ואכל איבד תעניתו רב אמר בשם רבנין והוא שאמר יום סתם אבל יום זה מתענ' ומשלי' משמע דביום סתם אבד תעניתו מפני שיכול להתענות יום אחר תחתיו דלוה ופורע אבל יום זה דאינו לוה ופרע משלים אע"ג דאכל כזית ואע"ג דיום סתם נמי צריך לקבלו אפ"ה לא חשיב כיום זה כיון דמעיקרא לא נדר להתענות ביום זה וכתב דק"ק דבפרקא קמא דתעניות מייתי להא דלוה אדם תעניתו ופורע ואמרי' עלה כי אמריתה קמיה דשמואל אמר וכי נדר הוא דלא סגי דלא משלים וכו' ואי מיירי ביום סתם אמאי לא ישלים ודחק לתרץ דהתם מיירי באדם שקשה לו להתענות עכ"ד ותימה דמאחר דאמר לוה אדם תעניתו ופורע ודאי באדם שיכול לפרוע מיירי אלא שהיום אינו יכול או ארעו דבר ומאי מתמה שמואל וכי נדר הוא וההיא דירושלמי דנדרים איני רואה הוכחה כלל דאע"ג דביום זה נמי אם רצה לוה ופורע לכתחילה מיהו כששכח ואכל לא מפני כך יחייבוהו להתענות יום אחר כנגדו כאותה ששנינו איזהו נדר הרי עלי עולת נדבה הרי זו עולה מה בין נדרים לנדבות שהנדרים מת או נגנבו חייב באחריות נדבות מתו או נגנבו אינו חייב באחריותן דכי אמר יום זה וארעו אונס או שכחה אזדה ליה ולאו בר פרעון היא אלא כשהוא מדעתו רוצה לבטלו ולהתענות כנגדו:

**לא** יעמוד אדם בר"ה וישתה ברה"י הק' התוס' והא הם נחים בבטנו בר"ה וק"ק דלמה לא אמרו דכי מכניס ראשו ורובו למטה מטבורו וכי נייחי מייא באסטמכא דליבא הוא דנייחי והוא בפני' ברה"י וכדאמרי' בעלמא מעשרה שליטי' אשר היו בעיר שהמזון הולך על ידיהם ומתעכל:

**והא** דתרצו דבליעתו היינו הנחתו דומיא דאמרי' כתיבתן זו היא הנחת נראה שרוצים התוס' לדמות ההיא דכתבן כשהוא מהלך דאע"ג דכל זמן שהוא מהלך לא מקרי הנחה כדמוכח לעיל מכל מקום כיון שהניח במקו' שהניחן במקום שא"א עוד לנתקן כמאן דנייחי דמו ולהכי אמרינן כתיבתן זו היא הנחתן אף כאן כשנכנסו המים בבית הבליעה מקום שא"א להחזירן כמאן דנייחי דמי ומיהו קשה דאכתי לא דמי דהתם אמרי' כתיבתן זו היא הנחתן משום שא"א לזוז משם לעולם ואע"ג דגופו לא נח ידו מיהא הא נח אבל

הכא המים אין סופן לנוח שם בבית הבליעה וע"כ יורדין למטה לא מקרי הנחה כלל ואפי' לר' עקיבא דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא היינו בשרשות אחרת באמצע אבל הזורק מרה"י לר"ה לא אמרי' קלוטה כמי שהונחה באויר או אם זרק למקום מדרון המשופע לר"ה שא"א לנוח שם נרא' דחייב כההי' דתנן בהזורק זרק לתוך ד' אמו' ונתגלגל חוץ לד' אמו' פטור וכו' מוקי לה ר' יוחנן והוא שנח ע"ג משהו ומיירי בשהמקום ראוי שתנוח שם אלא שנתגלגל אבל אם הוא מרודד לאו הנחה היא ובפר' כיצד משתתפין תנן ראב"י או' ביב שהוא עמוק ד' אמות בר"ה שופכין לתוכו מים בשבת וחכמי' אומרי' אפי' גג או חצר מאה אמה לא ישפוך על פי הביב ואע"ג דהתם מוכח שגזרה דרבנן היא ולא מחייבי מדאורייתא היינו משום דאיהו לא מכוון שיצאו לחוץ וגבי שבת מלאכת מחשבת בעינן ועוד אפי' מתכוין במקום שהוא שופכן רה"י גמור הוא לכל מילי אלא שהמים נגרים בו אבל מקום מדרון וזקוף בגופו של אדם העומד לאו מקום הנחה מקרי וכזורק לר"ה דמיא וצ"ע:

**אמר** אביי מנא אמינ' לה דגזרי' גזרה לגזרה כתב התוספות דדוקא בהוצאה גזר אביי אבל בעלמא לא גזר דהא ברישׁ ביצה פריך אביי היא גופה גזרה וכו' וקשיא לי דנימא כולה חדא גזרה היא כדאמרינן לענין גזרה משום פירות הנושרין ומשום משקין שזבו הכא נמי כשגזרו בכרמלית משום דמחלפה בר"ה עשאוה כר"ה לכל דבריה ולא פלוג רבנן במילתייהו וכן כשגזרו בהוצאת ערב שבת שמא ישכח ויצא בכל ענין גזרו אפי' אותם שאין בהם בשבת חיוב חטאת ואע"ג דהתם אביי הוא דפריך הכי לרב יוסף מ"מ כי הדר ליה רב יוסף כולה חדא גזרה היא ובכלל גזרת פירות הנושרים היתה קבלה מיניה ואע"ג דהדר פריך ליה כה"ג לר' יצחק דאמ' גזרה משום משקין שזבו לאו דלא קבל דברי תשובתו של רב יוסף אלא דלא ידע דבגזרה של משקין ביצה היתה בכלל ועוד קשיא לי מ"ש מהא דאמרינן בפ' במה אשה כל שאסור לצאת בו לר"ה אסרו לצאת בו לחצר פי' שאינה מעורבת דככרמלי' דמיא וכ"ת רבא ס"ל כרב עניי בר ששון דשרי לצאת בחצר א"כ קשיא הלכתא אהלכתא דהכא קי"ל כרבא לגבי דאביי והתם פסקי' הלכתה כרב:

**אלא** לאו כרמלית היא כת' התוס' אע"ג דאין כרמלית בכלים האי גת כיון דמחובר לקרקע לאו שמיה כלי וקשה דאי איכא תורת כלי עליה משום דמחובר בקרקע לא בטל שם כלי מעליו כדתנן בפ' עשרים דכלים כופת שקבעו בנדבך קבעו ולא בנה עליו בנה עליו ולא קבעו טמא מעץ שנתנו ע"ג מעזיבה וכו' אלמא כל דאי בעי שקיל ליה לא בטיל מתורת כלי בחיבורו ואי חשבינן ליה כלי עץ העשוי לנחת בלא חבור טהור כדמוכח בסוף

חגיגה אבל נר' דלא קרי ליה עשוי לנחת כל שאפשר לטלטלו אפי' לעיתים רחוקות דהא שלחן לא חשיב ליה עשוי לנחת משום דמגביהין אותו לעולי רגלים כלו' ראו חבתכם וכולי ובחנם הוצרכו התוס' לפ' שהיה כלי וחברה סתם גת השנוי במשנתנו גת של אבן שבסלע היה כאותה ששנינו סוף פרק המוכר את הבית המוכר את השדה לא מכר לא את הבור ולא את הגת וצריך ליקח לו דרך ובפ"ה דכלאים תנן הגת שבכרם עמוק עשרה ורוחב ד' ר' אליעזר או' זורעים בתוכה והכא מיירי בפחות מי' עומק שהוא נתון בכרמלית ויש להעמיד דברי התוס' דס"ל דלענין שבת אין עליה תורת כלי דכיון דחברה גלי דעתיה שהוא רוצה בביטולה ע"ג קרקע והכי היא עשויה לנחת וכיוצ' בה אשכחן בתוס' בשלהי עוקצין אמתני' דכוורת דבורים דפליגי רבנן ורבי אליעזר דלרבנן אינה כקרקע ואין כותבין עליה פרוזבול ומקבלת טומאה והרודה ממנה בשבת פטור ותניא אם היתה מחוברת בטיט הכל מודים שהיא כקרקע לכל דבר:

**דף יב.**

**כיון** דאמ' רבה בר רב הונא חייב אדם למשמש וכולי וא"ת ויהא אדם מותר לצאת במעו' הצרורו' לי בסדינו או בכיסו כיון דאמרי' באלו מציאות שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ומתוך כך שרינן מציאה דאמרי' ודאי נתייאש אע"ג דספק הניח אסור הכא ודאי יאוש היא שמא ישכח ויצא היינו שמא ישכח להצניעו עד שיהא שבת ולבסוף כשיזכור ישכח שהוא שבת כדכת' התוס' לעיל וגבי תפילין בלא איסור הוצאה זכור הוא לחולצן מחמת איסור שבת אע"פ שהוא בתוך הבית כדאמרי' בשלהי פ' במה מדליקין גבי תקיעות שלישי' לחלוץ תפילין וכן בסוף ד' מיתות וכן בעובדא דר' אליעזר דנכנס הורקנוס בנו לחלוץ תפיליו ומכיון שחולצן תו ליכא למיחש אבל בשאר מילי וגם במעות שעליו אע"פ שזכור מהם אינו נזהר להצניעם דשמא הוא עומד בבית או בחצר ואח"כ שכח שהוא שבת ויצא לר"ה ועי"ל דמצות משמוש תפילין מזכירו לסלקן שכך למוד בכל יום לסלקן סמוך לשקיעת החמה שכל המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה כדאמרי' בהקומץ רבה דכתי' ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה הילכך אע"פ ששכוח מן השבת מסלוק תפילין זכור הוא:

## פרק במה מדליקין

**דף כ:**

**במה** מדליקין ובמה אין מדליקין פעמים מפרש מאי דסליק מיניה ופעמי' במה שהתחיל לשון התוס' ונר' דלעולם התנא שונה הן קודם ללאו ובכל דוכתא מפ' במה שהתחיל לבד

ממקומות מועטים ובאותם צריך לתת טעם כגון הכא וכן במתני' דבמה טומנין ומתני' דבמה אשה יוצאה במכילתין ובפ' חזקת אלו דברים שיש להם חזקה וכו' וקמפר' אלו שאין להם חזקה והכא טעמא רבה איכא כיון דפיסול פתילות קחשיב ברישא והכשרות לא חשיב אלא מכלל מה שמנו הפסלות אתה שומע שהשאר מותר אי נמי שמנים שמנו חכמים לא מנו אלא הפסולים ולא הוזכרו הכשרים אלא מפני המחלוקת שנחלקו עליהם התנאים כדמוכח בגמ' וכן מוכח מדאמר ר' יוחנן בן נורי מה יעשו אנשי בבל שאין להם אלא שמן שומשמי' ומה יעשו אנשי מדי וכו' ומסיים אין לך אלא מה שאמרו חכמים אין מדליקין בהם אלמא משום ראשונה לא קחשיב אלא שמנים פסולים והכי הוסיף וקבע במשנתינו כל אותם השמנים שנחלקו בהם והשמיענו שהם כשרים וכן במתני' דבמה טומנין ומתני' ובמה אשה כללא קמא דוקא וכל השאר מותר וכל מה שנשנה בכללא בתרא לה נשנ' אלא משום רבותא דאית ביה וההיא דפ' חזקת לפי' רבי' חננאל דקאי אלו דברים שיש להם חזקה אכל דמפ' לעיל בההוא פרקא ניחא ולכרשב"ם דקאי אמאי דמפ' לבסוף עשה מחיצה לבהמתו נקט כה"ג שלא להאריך בדבריו שהיה צריך לשנות היה מעמיד בהמה בחצר ועשה לה מחיצה גבוהה ה"ז חזקה אבל היה מעמיד ולא עשה לה מחיצה אינה חזקה ושוב מצאתי בריש נדרים דמייתי להו גמרא ומסיק דלאו דוקא אלא זימנין דמפרש ההוא דפתח ברישא וזימנין ההוא דסליק מפרש ברישא ונר' דאע"ג דפעמים טעמא איכא הנך דבמה טומנין ובמה אשה אין הטעם מחוור והתם לא מייתי ההוא דפ' חזקת וזה סיוע לפי' רבינו חננאל:

**וחכמים** אומרים אחד מבושל ואחד שאינו מבושל והא דלא קתני וחכמים אומרים אף שאינו מבושל משום דטעמא למלתייהו קאמרי דהא ודאי חלב מבושל נמשך שפיר אחר הפתילה ובדין היה להתירו כדנחום אלא גזרו על חלב מהותך משום שאינו מהותך כדמוכח בגמרא וכה"ג תנן בר"פ האשה שלום ר' יהודה אומר אינה נאמנת אא"כ באת בוכה ובגדיה קרועים אמרו לו אחת זו ואחת זו תנשא והיינו ת"ק דקתני נאמנת סתמא אלא דיהיבי טעמא למילתיהו כדמפ' בברייתא אמרו לר' יהודה לדבריך פקחת תנשא שוטה לא תנשא אלא א' זו וא' זו תנשא והיינו טעמא דאתיה לאערומי כההוא עובדא דמייתי התם בההיא אתתא דאלפוה שקרא ואתיא:

**והשתא** ניחא הא דנקט הפשוטים לבסוף ומיהו מ"מ פריך בגמ' חכמים היינו ת"ק דלא היה לו לשנות וחכמים או' אלא אמרו לו כדתנן בהאשה שלום ומיהו בר"פ י"ט של ר"ה תנן אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו ב"ד ודייקי' היינו ת"ק ומשני איכא

ביניהו בי דינא דאקראי משום דהתם מייתי לגמרי' כיון דהא תנא ליה ברישא ולא יהיב שום טעמא למילתיה:

**אנן** שירא פרנדא אקרינן ליה פר"ת דלכלך דמתני' קרינן שירא פרנדא ולהא אי איפשר ליישב הא דקאמר תיובתא דרבין דהא רבין לאו שירא פרנדא קרי לה ואדרבא לאביי קשיא ושמא לא גרסי' תיובתא דרבין אלא מיתיבי השירים והכלך תיובתא ולפרש"י הוא תיובתא דרבין ולפר"ת הויא תיובתא דאביי ולפרש"י קשה מאי פריך ליה לרבין מדקתני השירים והכלך דלדידיה נמי שירים לאו היינו כלך אלא דכלך דמתני' קרו ליה אינשי מטכס' ובדוחק י"ל דכולה מילתא אביי קא מותיב לה דעל כרח' מטכס' לאו היינו כלך דהא ודאי מטכסא שורא פרנדא קרו ליה ותניא השירים והכלך אלמא תרי מילי נינהו ובהכי ניחא דאל"כ מאי קאמר ליה אביי לרבין אנן שירא פרנדא קרינן ליה דבלשון בעלי הגמרא הוא מקרי שירא פרנדא אבל בלשון משנה כלך מקרי ומטכסא הוא השם שקורין לה העולם ואי מברייתא בעי לאותובי ליה ניחא אלא שלשון מיתיבי וגם תיובתא דרבין לא משמע הכי וזו שהוכיח ר"י ז"ל מזכוכי' לבנה נר' דלא קשיא דזכוכית לבנה לאו מין אחר הוא אלא הלבנה שבזכוכית קרית כן ואותה החשובה שהיתה בזמן המקדש אינה מצויה עכשיו אבל בזכוכית שמצוי עכשיו יש בה לבנה ומובחרת לגבי השאר שאינה זכה ולבנה כ"כ ואין אנו נמנעים מלקרותה זוגיתא חוורתא בערך המצוה עתה תדע שהרי אמרו שם ג"כ דבטל נופת צופים מפ' בגמ' סולת שצפה ע"ג נפה וכי אין עתה סולת אלא אותה הסולת המובחרת בטלה ועי"ל דהא דקאמר בטלה זכוכית לבנה מארץ ישראל הוא דבטלה ששם היתה מצוייה הטובה כדאמרי' ושפוני טמוני חול חול זו זכוכית לבנה ולאחר החרבן בטלה מא"י ועדיין משתמשים בזוגיתא חוורתא הבאה עתה ממ"ה אעפ"י שאינה כאותה שבא"י:

**פיסול** פתילות בני נרבונא אוסרים נר שעוה שלנו וכו' וכתב התו' דלא נהירא שאם אסור להדליק בלא שמן כי הניחה בשמן נמי אסור דהו"ל כרך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין דאסור ועוד הוסיף הרא"ש ז"ל להקשות לדבריהם נימא נמי זפתא איצטריכא ליה והוא ז"ל הביא שהגאוני' בתשובותיהם אסרו ואמרו לא חזי לנא מעול' מאן דאדלי' בשעוה בי שמשי ופירשו כפירושן של חכמי נרבונא ותימה הוא איך נעלם מעיניהם הא דלקמן כרך דבר וכו' והא ודאי גריעא טפי שהפיסול הוא מהודק בגוף הפתילה ואינו מעורב עם השמן הכשר:

**ונ"ל** דמה שאסרו נר שעוה שלנו לאו משום דאינו נמשך אחר הפתילה שהרי אנו רואים שנמשך יפה אלא טעמא דכל שמן דבעינא פסול' לתתו לתוך הנר במקום שמן אף כשהוא

מהותך ועשוי נר אסור כי היכי דגזרו חלב מהותך אטו שאינו מהותך וחלב מהותך היינו נרות של חלב שאנו עושין לאחר היתוכו הילכך כשנתנה לתוך השמן לא גזרי' בה כדרב ברונ' דלקמן חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שנתן לתוכן שמן כל שהו מותר דהיא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה והשתה ניחא הא דהקשה הרא"ש אמאי לא אמר זיפתא אצטריכא ליה דזפת שערבו בשמן פשיטא לן דאסור דכל שמני' פסולים אעפ"י שערבן בכשרים אסורים ואפי' אם עשה נר ממנה אינה נמשכת אחר הפתילה ושמן שמבחוץ מאי אהני' ליה כן נ"ל לפ' שיהיו דברי הגאונים קיימים ומכל מקום ממה שהעידו דמעולם לא ראו מי שהדליק בשעוה אין ראיה לאסור דבבבל שמן שומשמי' זיל להו ושכיח להו כדאמרי' בגמ' מה יעשו אנשי בבל שאין להם אלא שמן שומשמין ובפ' הנודר הנודר מן השמן בבבל אינו אסור אלא בשמן שומשמין ולעולם רגילים בו אפילו בחול אבל במקומות שנהגו בשל שעוה אין לפקפק עליהם כשיטת רש"י והתוספות ז"ל:

**דף כא.**

**למאי** נ"מ למקח וממכר כתב התו' שאם נדר לתת לחבירו שעוה יתן לו פיסוליתא דדובשא ואין יכול לכופו לתקן לו וכן עיטרן ואם תאמר וכיון דשעוה ועיטרן הם בלא זיקוק אלא מעורבי' עם הפסולת נימא דנ"מ לענין הדלקה שלא אמרו אין מדליקין בהם אלא כשאינן מתוקני' שאינן נמשכים יפה אבל לאחר תיקונם יפין להדלקה ולרבנן דשרו בעטרן ס"ל דוקא מזוקק וי"ל דפשיטא ליה לגמרא דשעוה המתוקנת ועטרן המתוקן קרויין כך סתמא ורובא דאינשי לא קרו סתמא אלא למתוקנת ואף היא בכלל איסור שמנים שמנו חכמים ומכל מקום לענין מקח וממכר אין מחייבים את המוכר לתקן לו דאין הולכים בממון אחר הרוב כדאמרי' בריש המניח אע"ג דרובא קרו לכדא כדא ולחביתא חביתא אין הולכים בממון אחר הרוב וה"ה נמי שאם הלוקח נתחייב בדמי השעוה אין המוכר יכול לכופו שיטול שעו' בלא תיקון שהרי הלוקח אומר לא נתחייבתי אלא על שעוה מתוקנת והוא מוחזק בממון והרוב מסייעו ולהכי לא כתב התו' אלא שאין יכולים לכוף את המוכר לתקן לו מחמת שנתחייב לתת לו או שכבר נתן לו דמים והרי הוא מוחזק וכן מוכח בר"פ המניח וכמ"ש התו' שם ועי"ל דגבי עטרן פשיטא לית לגמרא דבכל ענין לר' ישמעאל אין מדליקין בו מדתני' בגמ' ר' ישמעאל וכו' כל היוצ' מן העץ אין מדליקין בו ולטעמ' נמי דיהיב במתני' מפני כבוד השב' שריחו רע אף המזוקק ריחו רע ומסתמ' נמי רבנן דפליגי עלי' בכל ענין קשרו מדלא מפלגו במלתיהו משמ' אף כשאינו מתוקן,נמשך יפה וכיון דגבי עטרן לא נ"מ אלא למקח וממכר ה"ה שעוה:

**חלב** מהותך וקרבי דגים כ' התו' דקרבי דגים לאו היינו שמן דגי' דהא שרו לי' מתני' בעיניה ותימ' הוא על מה שפרש"י ז"ל במתני' לקמן שמן דגים היינו קרבי דגים שנמוחו ושמ' דלא קתני עליה דמנין ס"ל דרב ברונ' נקט קרבי דגים אליבא דר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוק' דאמר אין מדליקין אלא ביוצ' מן הפרי לאפוקי שמן דגים ועיטרן וצרי ובשלמא עיטרן וצרי איכא בהו טעמא מפני ריחן אבל שמן דגים משמן אגוזים מאי שנא ושמן צנונות דלא פליג בהו כדפליג ר' טרפון אלא ע"כ טעמא משום דבהא איכא למיגזר אטו קרבי דגים שלא נמוחו ונ"מ שאם נתן לתוכן שמן דגים שהוא לר' ישמעאל מותר דומיא דחלב מהותך לדידן ואע"ג דלית הלכתא כר' ישמעאל נקטיה במילתיה משום דדמי לחלב ואין לך בכל השמנים שאין איסורו מחמת עצמן ואין לאסור בתערובתן אלא שנים חד לרבנן וחד לר' ישמעאל לפי דבריו של רש"י ז"ל ומיהו שמעתין דלקמן דקאמר איכא בינייהו דרב רב הונא מתיישב טפי לדברי התוספת כמה שאמר שם:

**מ"ט** לפי שאין מדליקין הא דפרש"י ז"ל לפי שאין מדליקין בעינייהו וגזרינן הא אטו הא ולא פי' כמשמעו לפי שאין מדליקין אפי' תערובת ובהכי ניחא הא דפרכי' משמחת בית השואבה דמפקעין מכנסי כהנים והמיניהם ולא תקשי מה שהקשו התוספת דהו"ל כורך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין דהא נמי אתסר לפי שהאו' מסכסך בהם אלא דאי טעמא משום שאין מדליקין יפה היכי מדמי פתילות לשמנים דפריך ליה לרבא מכרך דבר דילמא שמנים דוקא אמר רבא שאינן נמשכים אפי' ע"י תערובת לפי שהם טרופים זה בזה אבל פתילות כיון שכרך דבר שמדליקין על גבי דבר שאין מדליקין בו עילאה גבר והאור נאחזת בעליון יפה לכך פרש"י דפשיט' ליה לרבא דנמשכין כדאביי ולא אסר אלא מטעם גזרו ולהכי פריך ליה אביי מפתילות:

**תנן** מבלאי מכנסי כהנים ומהמיינהם וכו' מהמייניהם פריך כדפירש דשל כלאים הוא כדכתיב ואת האבנט תעשה שש משזר ותכלת וארגמן והיינו למ"ד אבנטו של כהן גדול זהו אבנטו של כהן הדיוט אבל למ"ד לא זהו אבנטו של כהן הדיוט דשל שאר כהני' לא היו אלא של בוץ כיון ששאר בגדיה' היו של בוץ לא פריך מידי ופלוגת' דבני ר' חייא ור' יוחנן היא בפ"ק דיומא אע"ג דבעלמא אמרי' הניחא למ"ד אבנטו של כ"ג וכו' הכא לא חש הגמ' להאריך משום דשנוייא פשיטותא הוא דשמחת בית השואבה לא היתה הדלקה של מצוה מן התורה:

**שמחת** בית השואבה שאני הקשו התוס' דהא בגדי כהונה שבלו מועלים בהם ותירץ ר"י דלצורך הקרבן היו עושים והא דבוררת יכולה לברור קאמר וכתב ומיהו בירושלמי דייק מהכא דקול ומראה וריח אין בהם משום מעילה עכ"ד ואין לומר דאדרבא השתא

ניח' דקושיא מעיקרא ליתא ולא היה צריך ר"י לתרץ מפני כבוד הקרבן ומאי ומיהו דקאמרי דהך טעמא לא מהני אלא לברירת חטים לפי שכבר הודלק לצורך הקרבן אבל אם לא היה מטעם זה כשמדליק מעיקרא ליהנות ממנו ולהשתמש לאורו הרי הוא מועל מטעם פוגם ומטעם כהונה שהרי עושה לכתחילה בשביל ליהנות וכי אמרי' מראה אין בו משום מעיל' היינו שנהנה בראיה לפי דרכו כגון מהלך לאור המערכה או מריח מריח קטור' שהוקט' אבל להדליק ולהקטיר ע"מ ליהנות מעל לכך צריך לתרץ שעיקר ההדלקה היתה לצורך הקרבן משום ושאבתם מים בששון ומיהו אין צריך לומר שכל מה שהיו נהנים ומשמשים לאורה היה צורך הקרבן משום שמחת בית השואבה דגם אם היו כהנים לצורכם לפי דרכם אין בכך כלום דומיא דברירת חטים וסברה גדולה היא דלא נתנה תורה למלאכי השרת כדאמרי' בהאיש מקדש גבי אבני ירושלים ובגדי כהונה ואם אתה אומר שלא הותר אלא ריקוד ושמחה איכא למיחש שמא תאבד לו מחט ואתי לעיוני בתרה אלא כל הנאה לפי דרכן אין בו מעילה אבל קשה דבפ' כל שעה ללישנא בתרא דייק מהא דקול ומראה וריח אין בו משום מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא והשתא צריך לתרץ ההיא דברירת חיטים יכולה לברור כדברי התוספות וההיא דירושלמי נמי יש ליישבה דדייק מדיכולה לברור חטים אלמא כל חצרות שבירוש' מאירים לעשות כל תשמישם א"כ אמאי לא חשו דלא ליתי לידי מעילה והיה להם להדליק בשמן ופתילות של חול דלא ליתו אינשי לידי תקלה בשוגג אלא ודאי משום דאין בהם מעילה ואיסורא הוא דאיכא לעושה במזיד ולא נחשדו על כך:

**והא** דהק' התוס' מאי פריך ממכנסי כהנים דלא היה בהם פשתן ותרצו דכיון שלא היה הפשתן אלא ברביע בטל בשאר מינין לא תקשי דהא קי"ל שהיה בו צמר אלא משום דתכלת עמרא כדכתב רש"י והתכלת לא היה אלא רביע בשאר מינין מנ"ל שהיו של צמר דתכלת גופיה לא קי"ל דעמרא הוא אלא מדשש כיתנא אלמא תכלת עמרא הוא כדאמרי' בפ"ק דיבמות דכל בגדי' אינן אלא של צמר או פשתים ומהך טעמא גופיה ילפי' לשאר מינין דכתב שם התו' דליכא למימר דתכלת נמי כיתנא הוא אלא צבוע הוא תכלת וארגמן ותולעת שני עמרא דסברא הוא דכל הצבועים מין אחד מדלא חלק בהם אלא בצבוע עכ"ד אלמא כולהו עמרא הוו ורביע פשתן שיש בו בטל לגבי שאר הפסולים ולא דמי לקרבי דגים וחלב מהותך דנתן לתוכן שמן כל שהוא דהנך כשרים הוו ולא נאסרו אלא מטעם גזרה ואכתי קשה שהיה יכול לתרץ בגמר' דהכא מבלאי מכנסים ושאר בגדי כהונה של בוץ היו מפקיעין ואבנט לגבי שאר בגדים בטל במיעוטו אע"פ שהיה כולו צמר ואותן פתילות שעושין מכולן הו"ל ככרך דבר שמדליקי' ע"ג דבר שאין מדליקין

ומיהו ההיא דפתילות לקדש דדחיק לאוקמי בשל בוץ דוקא י"ל דפתילות לקדש בכל יום היו עושים לצורך היום ואין סברא שהיו מביאי' של צמר ומפקיעין לטורפן זה בזה כיון דמצי למעבד בשל בוץ גרידא מבלאי וכו' ואם תאמר מאי פריך משמחת בית השואבה דההיא משאות ומדורות גדולות היו בה כאותה ששנינו שם וארבעה ספלים של זהב בראשיהם וארבעה ילדים מפרחי כהונה ובידיהם כדי שמן של מאה ועשרים לוג שהיו נותנים בכל ספל וספל ואמרי' לעיל כל אלו שאמרו אין מדליקין אבל עושין מהם מדורות להשתמש לאורו כך הקשה מהר' שלמה נר"ו ונראה לי דטעמא דשרינן מדורה בשבת היינו משום דאחד מבעיר את חבירו כדכתב רש"י והשתא לפי מאי דס"ד דבעי' הכא שתהא שלהבת עולה מאליה ולא ע"י דבר אחר בכל פתילה ופתילה שבה בעי' שתהא שלהבת בה גדולה מאליה ולא מחמת חברתה אע"פ שעכשיו שהיא מדורה עולה היא ביחד כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו:

**אין** מדליקין בהם בחנוכה וא"ת והא שמן שריפה בכלל שמנים האסורים חשיב וטעמא מפ' בגמ' מתוך שמצוה עליו לבערו גזרה שמא יטה וגבי חנוכה בחול לא שייך הך טעמא וי"ל דאפתילות ושמנים שאסורים בשבת דוקא קאמר דטעמ' לפי שאין מדליקין יפה אבל שמן שריפה אפי' בי"ט נאסר כדקתני סיפא לפי שאין שורפים קדשי' בי"ט. ומצאתי בירו' בשלהי תרומות מי שאין לו שמן חולין מדליק בשמן שריפה בחנוכה ונר' דבישראל מיירי דמייתי לה אמתני' דמדליקי' בשמן שריפה בבתי כנסיות וכו' וא"ת ובחלב מהותך מ"ט אין מדליקין בחנוכה דהא ליכא למגזר הכא בחנוכה כמו בשבת דאיכ' איסור סקילה ולא גזרי' כולי האי כי היכי דמדליקין במקדש כדכתיב שאין מדליקין בהם ע"י תערובת כמ"ש התו' ושמא לא כתב התוספת דליכא למיגזר במקדש אלא מטעם דכהני' זריזים הם א"נ לא רצו לחלק נ"ח בין חול לשבת דבשבת איכא טעמא דהטיה ושמא אשמנות שמנו חכמי' קאמר וחלב היינו שאינו מהותך וכן קרבי דגים בעינייהו אבל נמוחו דמטעם גזרה הוא לא קאי והא דאמרי' בספ"ק דתני רב חייא לסייועי לשמואל דאמר דלא בעי' רוב כל א' וא' מברייתא דהכא שתהא שלהבת עולה מאליה אלמ' לא בעי' שתהא עול' מאלי' בכל א' וא בפני עצמן התם כולהו חזי להדלק' בפ"ע ובשע' ההדלק' כל שתהא שלהבת עול' במדורה מאלי' אעפ"י שעדיין לא נאחזה האו' בכלן הדלק' מקרי אבל הכא כל א' בפני עצמו איני קורא בו שתהא שלהבת עולה בו מאליה ועוד נ"ל לפר' דלא מייתי גמ' משמחת בית השואבה דפשיטא דבהא לא שייך להעלות נר אלא דס"ד דמקשה דמהם היו מפקיעי' ובהם היו מדליקין לעולם דכל השנה קאמר מדשני מתני' בלישניה דקתני לעיל ירדו מעזרת ישראל לעזרת נשים ומ"ה קתני שם תיקון וכו' והו"ל

למתני ומפקיעין היו בגדי כהנה ומבלאי בגדים אלא מדקתני מבלאי מכנסי כהנים מהם היו מדליקין משמע שכך היו עושי' כל השנה לצורך הדלקה ומשני שמחת בית השואבה שאני שהיו מפקיעי' מכנסים והמיינין אבל שאר ימות השנה כתונת ומצנפת דבוץ אבל לא מכנסים דלא הוי דרך כבוד וגם לא המיין מפני צמר שבו והשתא ניחא הא דהקש' לעיל דמאי פריך הו"ל כרך דבר שמדליקין דאי אנרו' דשאר ימות השנה קאי לא שייך לו כן כדפי' לעיל:

**ומותר** להשתמש לאורה הק' התוס' ודילמא טעמא משום דכבתה זקוק לה ותירץ דא"כ הול"ל אין מדליקין סתם וק' דאי הוה אמר הכי הייתי אומר בשבת דוקא דבסתמא לא הייתי אומר ששו' אדם יחמי' שלא להדליק בהם מפני חשש' שתכבה ויפשע ולא ידליק אבל בשבת איכא למיחש שתכבה ואינו יכול להדליק וי"ל דמדקאמר פתילות ושמנים שאמרו אין מדליקין בהם בחנוכה אתה שומע דבחנוכה בחול קאמר מדנקט בשבת אלמא חנוכה בחול דאל"כ הול"ל כל שאין מדליקין נר בשבת אין מדליקין נר חנוכה והיינו יכולי' לומר דנר חנוכה בשבת קאמר ומיהו בשמעתא דרב אי אמר מדליקין סתמ' הוה משמע בחול דוקא:

**מצוה** להניחה על פתח ביתו מבחוץ כת' תו' אם יש חצר לפני הבית מצוה לה ניחה על פתח החצר דאמרי' לקמן חצר שיש להב' ואמרי' נמי נר שיש פתחים צריכה ב' נרות לה ב' פיות עולה לשני בני אדם וק' מנ"ל דלב' ב"א היינו לב' בתי ישראל לא כי אלא לב' בני אדם למהדרין דתניא נר לכל אחד וא' וכן פרש"י שם ונראה שהתוס' אזלי לשטתייהו ז"ל דס"ל דמהדרין מהמהדרין לא עבדי נר לכל א' וא' אלא נר איש וביתו בליל ראשון ומוסיף והולך לפי זה ע"כ לב' בתים קאמר דאל"כ אמאי נקט לב' בני אדם דלא קאי אמהדרין מן המהדרין ואליבא דב"ה הול"ל עולה לשני נרות ומצי קאי אכלהו ומיהו רש"י ס"ל כדברי המפר' דב"ש וב"ה אנר לכל א' וא' קיימי ואינהו נמי עבדי הדור ראשון וכי אמר התם עול' לשני ב"א אף המהדרין מן המהדרין קאי שהיה מונח בחותמו של כ"ג פרש"י בהצנעו וחתום בטבעתו פי' לפי דלהסט ליכא למיחש דאם איתא שראוהו חתו' היו פותחים אותו לידע מה שבתוכו ועכשיו שמונח בחותמו ודאי שלא זז ממקו' הנחתו והצנעו:

## דף כב.

**נר** חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כת' התו' דנקט פסולה משום דבעי למימר בסוכה שהיא מן התורה ותימא הוא ולימא ימעט כמבוי שהו' דרבנן דדמי ליה וי"ל דאי לאו דאשכחן דקפיד רחמנא גבי סוכה שיהא אדם יודע שדר בסוכה מדכתיב

למען ידעו דורותיכם כי בסוכות במצות חנוכה נמי לא הי' (פסיל) לבהכי כיון שהוא עושה מצוה מ"מ הילכך אבוהון דכלהו סוכה וכי תקון רבנן כעין דאורייתא תקון ועי"ל דבעי לאשמעינ' דטעם דסוכה משום דלא שלטא ביה עינא הוא ולא מטעמא דר' זירא דסוכה דירת עראי בעינן להכי קאמר נר חנוכה כסוכה משום הכירא וכיון דנקט סוכה נקט נמי לישנא דפסולה:

**דף כב**:

**סוכה** תניא כתב התו' דתרתי איתנהו מוקצה וביזוי מצוה ולהכי אסרי' אפי' נפלו ואפי' בחש"מ וק' דבחש"מ לא שייך מוקצה ובנפלו ליכא ביזוי ומשמע מדבריהם דאפי' נפלו בחש"מ וי"ל דמעיקרא ס"ד לתוס' דמוקצה למצותו היינו מוקצה מן הדעת מחמת המצו' וכל שהסיח דעתו ממנו אסור בשבת דומיא דמוקצ' מחמת איסור מוקצה מחמת מיאוס מחמת חסרון כיס ולהכי כתב דבחש"מ לא שייך מוקצה דהשתא סלותי מסלתינן מוקצה מבעיא אבל השתא שכתב שטעם המוקצה משו' בזוי מצוה הוא דמתוך שנאסר קודם נפילה מטעם בזוי גם אח' נפיל' באיסורו עומד כל זמן מצותו השתא לא שני לן בין חול לשבת כיון דמצותה של סוכה כל שבעה:

**והא** דהקשה ר"י ז"ל כיון דנוי סוכה אסורים משום בזוי תימא ואי טעמא משום מוקצה מי ניחא אכתי היכי מדמה נוי דרבנן אעצי דאורייתא וי"ל דאי לאו טעמא דבזוי מצוה דקא' הכא היינו יכולים לומר דמגו דאתקצאי למצותו דאמר בפ' כיר' הוי מדאורייי' דומיא דעצי סוכה דאמרי' בפ' המביא שבעת ימים לה' שהם מוקצים לשם השם כל ז' אבל קשה אי מדאורייי' הם אסורים למאי אצטריך הכא טעמא דביזוי מצוה לכך הוצרכו לתרץ שאף טעם המוקצה עיקרו משו' דבזוי מצו' א"כ מאי פריך מעצי סוכה דאסורי' הם מן התורה:

**והא** דהשיב ר"ת ז"ל כי המקש' לא ידע החילוק שבין כדי הכשר ליותר מכדי הכשר ומשני באו' איני בודל וקשה דלפי זה גם בפירושו של ר"י ז"ל היה יכול לפרש שהמקש' לא ידע החילוק שיש בין נויי לעצי והמתרץ משני ליה באומר איני בודל ובעצי סוכה לא שייך לומר איני בודל שע"כ לבדול בי"ט דהא קסתר אהלה כדפרש"י ז"ל שם וגם למה הוצרך ר"ת לומר שהמקשה לא ידע שאם היה מתרץ הגמ' בהדיא ומחלק בין נויי לעצי לא הוה קשיא לן המקשה היאך ידע החילוק ונראה דאם איתא דמנוי סוכה פריך לא היה צריך המתרץ לומר דהכא באומר איני בודל דאפי' אי מיירי בתנאי בסברת המקשה יש לחלק בין נויי סוכה דרבנן ומהני בהו תנאה לעצי סוכה דאורייתא דלא מהני בהו תנאה דה"ל מתנה על מה שכתוב בתורה דכתיב שבעת ימים לה' לכך פר"ת שהמקשה

מתוך שהיה סובר דהכא מיירי בתנאה לא ידע שיש חלוק בין יתר מכדי הכשר סוכה לכדי הכשר סוכה דכיון שחל שם שמים על כולה תו לא מהני בה תנאה דאותו מותר אין ברירה שהרי בכל שבעה טפחים ממנה אדם יוצא בה י"ח סוכ' וכיון שחלה שם סוכה על כולה ובתנאה בעי למיעקר קדושת' לא מצי דהוה ליה מתנה על קדושת סוכה ומשני באומר איני בודל מאותו מותר דמעיקרא לא חיילא קדושה עליה כלל:

**רב** אמר אין מתירין מבגד לבגד לא מבעיא אי חובת טלית הוא דאסור אלא אפי' אי חובת גברא נמי אסור כדאשכחן במחוזא לשון התוספות ואם תאמר והיכי פשיטא להו לתוספות דאסור והלא אין הוכחה מההיא דמחוזא דשמא לא היה בדעתו להניחה בבית אחר אי נמי מחוזא שאני כדכתבו התוספות לשמואל ונראה לי דמשמע להו דרב מתוקם אפי' למ"ד חובת גברא הוא דאם לא כן מאחר דקי"ל דחובת גברא הוא כדכתבו התוספות לקמן בפרקין גבי סדין בציצית שבה"ג פסק כן אם כן למה ליה למפסק כשמואל בהא לימא הלכתא חובת גברא הוא ועוד דבפ' התכלת מוכח דרב גופיה סבירא ליה דחובת גברא הוא מדאמר רב ציצית בעשייתה אינה צריכה ברכה ואסיקנא התם דבהא פליגי מ"ד אינה צריכה ברכה סבר חובת גברא הוא והויא לה מצוה שאין גמר עשייתה קיימת לכך צריך לומר דהכא אסור לבטל דבר ממצותו אף על גב דחובת גבר' הוא ולשמואל דאיהו גופיה ס"ל דחובת טלית היא צריך לחלק בין ההיא דמחוזא להך דהכא:

**וכי** לאורה הוא צריך והלא כל אותם מ' שנה כתבו התוס' דאכהני' קאי כדמשמע בת"כ אלא שהוקש' לה דבשלהי פ' כל קרבנו' משמע דאשכינה קאי דמייתי לה גבי הא דאמר ר' אלעזר לא לאכילה אני צריך ואי אכהני' קאי והלא לחם הפנים לכהנים ואין בהם למזבח וקשיא לי שעדיין יכולים לפרש דאכהנים קאי וה"ק לא לאכילה אני צריך לצורך הכהנים המשתמשים לפני שהרי אדם מגיעו כזית ומתברכת במעיו קודם שנשתלחה מארה בלחם הפני' כדאמרינן ר"פ טרף בקלפי וכל אדם שמגיעו כזית יש אוכלו ושבע ויש אוכלו ומותיר והשתא ניחא דאי שאכילה קאי לא שייך שפיר לשון וכי לאכילה אני צריך דהול"ל וכי יש אכילה לפני ויש לומר שהתוספות דקדקו דפתח בתרתי וסיים בחדא פתח באכילה והדלקה וסיים בהדלקה אלא על נר מערבי קאי דהוא עדות לישראל מטעמ' דאמרינן התם דדייק לה מדשלחן בצפון ומנורה בדרום ופרש"י לפי שהמזבח בינתים דאם איתא דלאורה היא צריך או לאכילה היה נותן המנורה סמוך לשלחן כנוהג שבעול' ואי אכהני' קאי הא כהנים לא אכל אכלי התם בהיכל אלא בעזר' ומה הוכחה יש מדשלחן ומנורה מפליגינן זה מזה השתא ודאי קשה אמאי נקט מ' שנה והלא לעולם לאורו הם הולכים ועל עיקר קושית התוספות נראה לי לפרש דה"ק וכי לאורה הוא צריך

להרבות בנרו' לכבודו כדרך שאנו מדליקין בבתי כנסיות דכתיב באורים כבדו את ה' וכו' ומתרגמי' בפנסיה והלא כל אותם מ' שנה לא הלכו אלא לאורו ולא היה האור יוצא להם אלא מע"ג המשכן דכתיב כי ענן ה' תמיד על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו ואותו הנר שבמנורה לא מעלה ולא מורדת דשרגא בטיהרא מאי מהניא והלא בלילה נמי היה מאיר הענן על המשכן אלא מאי עדות זו נר מערבי ובמ"א פירשו שחוזר על העדות כ"כ הרב"י ועיין בחידושי ונר' שהתוספות הוקשה להם ההיא דמנחות דעל כורחין אקב"ה קאי הא דקאמר לא לאכילה ולא לאורה והאי לא לאורה ממש קאמר ולא להאיר על שולחנו כדמוכחינן משלחן בצפון ואף היכי מסיים ואם תאמר לאורה הוא צריך והלא ארבעים שנה והלא לענין זה להאיר לפניו ית' בלא ארבעים שנה הוה מצי לאוכוחי כך נראה לי שיטת התוספות ז"ל ומיהו נר' לפרש דעל כורחין האי ואם תאמר לאורה ומה נפשך לומר קאמר שהרי כבר הכריח מדשלחן בצפון אלא את"ל לכבוד הוא והלא מ' שנה וכו':

**ובה** היה מסיים פרש"י ההטבה וההיא דתנן בתמיד נכנס ומצא שתי נרות מזרחיים דולקות מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק שממנו היה מדליק בין הערבים מצאו שכבה וכולי היינו לאחר שמת שמעון הצדיק וקשה היכי תנן מניח את המערבי דולק שממנו היה מדליק בין הערבים והא כיון שלא היה בה שמן אלא כמדת חברותי' ואז לא היה נס היה להם לחזור להטיבו ולתת לתוכו שמן אחר כדי שיהא דולק עד בין הערבים כיון דדרשינן מקרא דלהעלות נר תמיד שתהא נר מערבית תמיד ולא מסתבר לוקומי מתני' בתרתי רישא בזמן שמעון וסיפא לאחר שמת ועוד אכתי היכי קתני מצאו שכבה מדליקו הא אפי' לא מצאו כבוי צריך לכבותו ולהדליקו שלא יכבה לאלתר ויש לומר דאף לאחר שמת שמעון הצדיק כי איכא עת רצון היה הנר דולק ע"י נס וכן משמע דבר"פ טרף קאמר לאחר מכאן פעמי' דולק פעמי' כבה וכשהוא דולק עד בין הערבים נעשה בשמן מעשה נסים וניכר הדבר בבוקר שהו' רוא' שלא כל' מן השמן אלא חצי שיעו' לכך מניחו דולק:

**והא** דפ' ריב"א ובה היה מסיים היינו הדלק' וא"ת ולפירושו מאי עדות איכ' במה שהיה מסיים ההדלק' אח' שהדליק כל הנרו' ולא הול"ל אלא שממנ' היה מדליק וי"ל דה"ק ממנה היה מתחיל להדליק שאר הנרות ולא תימא לפי שהיה מדליקה בראשונ' ואח"כ מדליק בה את השאר שהרי בו היה מסיים והיא היתה אחרונה להדלקת הנרות אלא מהדלקה של האש הוא שמדליק את השאר הנרות ושוב מטיבה ומדליקה וזו היא עדותה:

**מאי** הוי עלה כתב התוס' תימא מאי קמבעיא ליה וכ"ת הלכתא מספ"ל דלא סמך אדרבא א"כ מאי קאמר חזינן אי הדלקה וכו' אטו מדבעיא לן מבטלינן לדרב אדרב' מדרב לפשוט בעי' אי סמכי אכללא דהלכתא כרב באיסורי ותי' שאינו תופס דברי רבה עיקר ומבעיא ליה אי הנחה עושה מצוה ואסור מנר לנר כמו בקינסא וכו' וק' דאת"ל דרב קשרי מנר לנר ע"כ כי פליג שמואל ושרי אפי' ע"י קינסא שרי א"כ שפיר נ"מ לשמואל ולמה אמרו שאינו תופס דברי רבה עיקר וגם שינו התוס' כמה שינויים בתירוץ זה מתיר' של ריב"ם ונר' דהשתא לפי תי' זה לא מספקא ליה לגמרא בהא דאמר לעיל דלטעמא דבזוי מצוה מנר לנר ליכא בזוי וכיון שכן צריך לומר אליבא דרב דאי הנחה עושה מצוה אפי' מנר לנר איכא בזוי כמו קינסא כיון דבשעת הדלקה לאו מצוה היא דומיא דסלע של מעשר שני דלעיל וכיון דדמו אהדדי לגמרי כי שרי שמואל אפי' ע"י קינסא שרי דהא אף מנר לנר היינו קינסא ואין לחלק ביניהם כלל והשתא לפי זה הא דמסיק חזינן אי הדלקה עושה מצוה לא חדש לו האבעייא דהיינו בעיא גופה דמאי הוי עלה אלא מסיק דהא איפשיטא לן דהדלקה עושה מצוה ולכך כתב התוס' ומסיק דהדלקה עושה מצוה ולא כתב ומסיק חזינן כדכתבו לתירוצו של ריב"ם אבל ריב"ם לא רצה לפרש דמספקא לי' דאינו תופס דברי רבה עיקר דודאי תופס עיקר ולא מספק' לי' אלא בהא דקא' גמ' דמנר לנר ליכא ביזוי נ"מ לשמואל שפיר וק"ל ומייתי מדאבעיא לן וכו' והרא"ש ז"ל כתב דמבעיא לן אי הך קושיא הוי תיובתא לגמרי או לא והתו' כאן פשיטא להו דאתותב לגמרי ונראה שהרא"ש ז"ל ס"ל כדכתב רבינו חננאל שהביא רשב"ם משמו בפ' חזקת דכל היכא דאמרינן קשיא לאו תיובתא היא והתוס' עצמם בפרק האשה שלום גבי אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג דאמר לר' יוחנן קשיא וכתב התוס' דלאו תיובתא היא:

**דאיבעיא** להו הדלקה עושה מצוה כתב התוס' ונפקא מינה אי הדליק' חרש שוטה וקטן או הניחה ע"כ וא"ת אמאי לא כתב דנפקא מינה נמי דלא בעי להגביה' ולהניחה כדלקמן ונ"ל דאין הכי נמי דנפקא מינה נמי לענין זה אלא באו לומר דהא בעיא מעיקרא כי אתשילא לאו לענין הדלקת נר מנר דאם כן לא היה ליה לומר חזינן אי הדלקה עושה מצוה אלא הל"ל היינו בעיין:

## דף כג.

**כל** השרפים יפי' לדיו הקשה רבינו תם לפרש"י דהא דיו אין זה גומה וכ"ת ודיו נמי אין זה מי עפצים וכונתו להקשו' ממה נפשך אי הא דקאמר יפין לדיו היינו לעשות ממנו דיו והלא דיו אין זה גומה מדחשיב להו בגיטין בתרתי וכי תימא יפין להניח בתוך הדיו קאמר והלא אין זה מי עפצים וק"ל דעדיין אנו יכולי' לומר דגומ' לחודה קרוי' קומוס

ומי עפצים לחודיהו קרוי מי עפצה אבל כשמערבין אותם יחד כמו שרגילין לתת גומה לתוך מי עפצים אז קרוי דיו והוא מורכב משניהם ומיהו מי עפצה לחודה לכתחילה אינו כשר שאינו חשוב כמו קומוס לחודיה דכותבין לכתחילה וזו שהביא מההיא דפ' כל היד דפלי קירטא דדיותא קשה דכיון דשייך בה גיבול כדאמרי' הכא בין לגבל בין לעשן גם איפשר לומר בהפלי קורטא שהרי מייבשו בחמה כדפרש"י וי"ל דע"כ לאו בר גיבול הוא כדאמרי' לעיל בפ"ק אבל דיו דלאו בר גיבול הוא לא וכת' שם התו' דגיבול דהכא לאו דוקא אלא היינו עירוב בעלמא וא"ת והא אמרי' התם בנדה פלי קורטא אלמא בר גיבול הוא וי"ל דהיינו לאחר גמר עשייתו שמייבשים אותו למען יעמוד ימים רבים אבל התם בפ"ק דתנן אין שורין דיו התחל' עשייתו זו היא שרייתו ונראה לי להביא ראיה לדברי רבי' תם ז"ל מדתנן בפרק היה מביא אינו כותב לא בקומוס ולא בקנקנתום ולא בכל דבר שרושם אלא בדיו שנא' ומחה כתב שהוא יכול למחות אלמא קומוס אינו נמחק וגם אי איפשר להטילו לתוך הדיו כדאמר ליה ר' ישמעאל לר' מאיר בפ' היה נוטל וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו והלא כתיב ומחה אלמא סתם דיו אין בו מאלו הסמנים שרושמים, ועוד ראיה ששרף היינו לחלוחית מאילן מדתנן בפ"ק דערלה המעמיד בשרף העלין מותר בשרף הפגין אסור והוא לחלוחית שיוצא מן הפגין שלא נתבשלו לבן כעין חלב שמעמידין בו הגבינה ואין דרך להעמיד בגומ' ובפ"ק דנדה אמרי' קיטפה דגוזזה שרי קיטפה דפירי אסור כי היכי דבהאי פתחא לא אדליק בהך נמי לא אדליק וא"ת ומ"ש מהא דאמרי' בפ"ק דברכות אסור לו לאדם לעבור אחורי ב"ה בשעה שהצבור מתפללין אמ' אביי ולא אמרן אלא דליכא פתחא אחריתי אבל איכא פתחא אחריתי לית לן בה ומ"ט אמרי' הכא דאמר כי היכי דבהאי לא אדליק באידך פתחא נמי לא אדליק וי"ל דהכא כיון דעבדינן הדור בנרות מרובות לכל א' ואחד כי איכ' תרי פתחי יש לו לחלקן נר א' מכאן ונר א' מכאן דהוי פרסום ניסא טפי לעוברים ושבים וזה שיודעים בו שיש לו בני בית מרובי' איכא חשדא דלא אדליק כלל ומיהו לדברי התוס' שכת' דמהדרין מן המהדרין קיימי אנר איש וביתו דבהכי איכא היכיר' טפי כנגד הנכנסי' וכנגד היוצאין אין לחלקן וי"ל דהתם לענין תפלה לא נחשד על כך כיון שאין שם חסרון כיס ולא בא לכלל חשד אלא מתוך שהוא עבר אחורי ב"ה כדמוכח מדברי רש"י שם שכת' שנראה כמבריח עצמו מפתח ב"ה שבמזרח שזה מבי' עצמו לידי חשד כאותה שאמ' בפ' ר' אליעזר דמילה אם לא הביא כלי מע"ש מביאו בשבת מגולה שהכיסוי מוכח שיחשדוהו אבל כי איכא פתחא אחריתי באותו הצד אפשר שהולך ליכנס באותו פתח א"נ כי איכא כנישת' אחריתי אבל הכא דאיכ' חסרון כיס אע"פ שאינו עושה שום שינוי צריך הוא

להוציא עצמו מידי חשד דומיא דפאה דמייתי וכדא"ר שמעון גופי' בספרי גבי שמן הדלקת המנורה דכתי' ואתה תצוה אין צווי בכל מקום אלא בדבר שיש בו חסרון כיס:
**מפני** החשד וא"ת ואי לאו דינא להניח בסוף שדהו מאי חשדא איכא הא ודאי עני שבא ראשון זכה והוא נוטלה וי"ל דאע"ג דלאו דינא הוא מ"מ רגילות הוא לתת בזמן קבוע כדי שלא יתבטלו עניי' כל היום וגם ב"ה לא יהא טרוד בהם כל שעה וכההיא דתנן בפ"ד דפאה ג' אבעיות ביום בשחר ובחצות ובמנחה:
**הדר** פשטה נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא כת' התוס' ועוד נרא' לרשב"א משמע שרוצה לפרש דאפי' תימא דפרסומי ניסא עדיף אע"ג דאפשר למעבד תרוייהו וגם דאיכא פרסומי ניסא בקריאת התורה לא סקלו בו בתחלתו אלא משו' חומר שהחמירו בו בסופו דטפי עדיף שיהא מאוחר לענין קריאת ס"ת ולא שלא נפטיר בו לגמרי דודאי בעינן שיפטיר מעין מה שסיים בתור' אבל ק' דר"ח שבאמצע החול של חנוכה שאין מפטירין בנביא למה יקרא בשל ר"ח תחלה כמו שאנו נוהגי' אלא מוכח שהטעמים הראשונים עיקר:
**דבי** נשא דרב שיזבי או' ר"ת שכבר נפטר אביו להכי קאמר בהאי לישנא ורשב"ם הביא דאפי' מחיים מקרי הכי מההיא דפ' מי שהחשיך דקאמר אתא אבוה אשכחוה ומיהו אם נאמר מבי נשא היינו חמיו כאיכא דאמרי שכתב רש"י א"ש שאביו קיי' היה אלא שחמיו מת ובפ"ק דבתרא גבי ההוא גבר' דזבין ארעא אמצרא דבי נשא לספרים דגרסי אמר' אחותה צריך לפרש דארעא דחמוה כדכתבו התוספות דלהכי קרי ליה נשא ולא אמר חמוה כדאמרינן בפ' זה בורר בני חמוה דמר עוקבא וכן בר חמוה דרבי ירמיה דטרוקו גלי באפיה ומכל מקום מדברי רבינו תם נר' שמפרש אביו ממש ולדבריו הביא רשב"ם ז"ל הוכחה מההיא דפרק בתרא שפי' שאין חילו' אבל קשה קצת לפר"ת שכבר מת אביו דמשמע ולכך אמו לבד היתה רגילה בנר ולהכי לא אמר אלא גבר' רבה דלשון נפק מינייהו משמע לאחר מכאן נולד וזה לא יתכן אבל אם נפר' חמיו א"ש דנפק מנייהו היינו שנתחתן אח"כ בהם שלקח את בתם:
**דביתהו** דרב יוסף הוה מאחרה ומדלק' אמר ליה רב יוסף תנינא לא ימיש ואם תאמר והא תוספת מחול על הקודש דאוריית' כדנפקא לן בפרק בתרא דיומא מערב עד ערב מכאן נלמד שמוסיפין מחול על הקדש שבתות מנין תלמוד לומר שבתכם ואמאי מייתי לה מההיא דלא ימיש דמשמע הדלקה לחודה ולימא לן דבכל מלאכות צריך לשבות מבעוד יום וכי תימא לענין הדלקה צריך להקדים טפי בר מתוספת דחול על הקדש היכי גמיר לה מהא דלא ימיש הא ליכא למילף מינה אלא שהיה עמוד האש מקדים לעמוד הענן

קודם שישקיע ויש לומר דתוספת מחול על הקדש לא הוי אלא בתר שקיעת החמה דהא משקיעת החמה ועד. צאת הכוכבים ארבעה מלין כדאמרינן בפרק תמיד נשח' ושיעור בין השמשות מפרש בשלהי פרקין דהיינו תלתא ריבעי מילא לרב יהודה או תרי תלתי מילא לרב יוסף נמצא שיש שיעור גדול לאחר שקיעה לעשו' תוספת לשאר מלאכות אבל לענין הדלקת הנר מצותה סמוך לשקיעת החמה כל שהו שעדיין אור השמש בעולם דוגמא דעמוד ענן משלים לעמוד האש ועוד יש לומר דהכי ילפינן מהכ' שלא לצמצ' להדליק להדליק בשעת החיוב דהיינו תוספת שבת דאורייתא כי היכי דאשכחן שהיה עמוד האש מקדים לבא קודם שיצטרכו לו אף נר שבת כן והא דהחמירו בהדלקת הנר טפי מבשאר מלאכות לפי שכל המלאכות כי מטי זמן איסורן מדכר דכיר ושובת מהם אבל זו כשהוא נזכר עדין הוא צריך לה להדליק נר שבת ואיכא למיחש לפשיע' ועוד דכיון דמצוה שלא להקדי' שיהא הנר שהוא לכבוד שבת ואי אפשר לצמצם להקדים יותר מן התוספת אבל שאר מלאכות יכול הוא לשבות כל שעה שעוסק עמהם וסגי להו בתוס' דידהו כנ"ל:

**גזרה** יום טוב אטו שבת כתבו התוס' ז"ל דלקמן הוי רבא שהורה אחר אביי חבירו והכא רבה שהרי משיב לו אביי תלמידו ודבר תימה הוא מה הוכחה היא וכי לא אשכחן שיקשה אביי לרבא אלא מעתה יום טוב ביום טוב לשתרי הא איהו גופיה דריש לקמן עולת שבת בשבתו ולא עולת חול ובשלמא אי רביה הוא לאו פרכא היא דשואל היה ממנו מה טעם נותן בה רבו אבל אי רבא חבירו הוא מאי פריך ליה ומה הטעם היה כופר בו בשעת הדין ורשב"א ז"ל מפרש הכי אלא מעתה וכו' אי אמרת בשלמ' דמיירי ביום טוב של ערב שבת וכדרב חסדא שפי' וקשה דלא הוה ליה לאקשויי אלא הא מה שייך יום טוב, למתני הכי דאטו מפני דוחק זה נאמר דשייך הטיה ביו"ט דפריך יום טוב מאי יט' איכא ויש לומר דאביי נמי ידע טעמא דגזרה אטו שבת אלא דקשי' ליה דהוה ליה גזרה לגזרה ואף על גב דאביי גופיה גזר גזרה לגזר' גבי לא יצא החייט במחטו בפרקא קמא הרי כתבו התוספות ז"ל שם דדוקא גבי הוצאה גזר הכי ובמה שתירץ ר"י דלא חשיב גזרה לגזר' כדאמר' גבי סנדל המסומר צ"ע דמאי מייתי מהתם התם לא מחמת איסו' נגעו בה אלא גזרה משום מעשה שהיה וי"ט ושבת כי הדדי נינהו לענין גזרה זו דמעשה כי הוה בכנופיא הוה דמייתי תתם אפי' לרבי חנינא בן עקביא דאמר לא אסרו אלא ירדן וספינה וכמעשה שהיה ה"מ ירדן דשני משאר נהרות אבל הכא י"ט ושבת כי הדדי נינהו ומאי מייתי מינה לגזרה דהכא דבי"ט ליכא שמא יטה אלא גזרה משום שבת ושבת גופיה שמא יטה:

**גזרה** י"ט אטו שבת הקש' רשב"א מהא דתנן פ' אין צדין מעש' ושאלו לר' טרפון עליה ועל החלה שנטמאת ואמר לא יזיזם ממקומם דלרבא הא חזיא להיסק עכ"ד ואע"ג דמערב שבת לא היתה ראויה ואינם מן המוכן דדמיי' לשברי כלים דאסורים משום מוקצה כדאמר בפ' המביא ובריש שב' אמרי' דגבי י"ט סתם לן תנא כר' יהודה דתנן אין מבקעין עצים מן הקורות ולא מן הקור' שנשברה בי"ט מכל מקום רשב"א ז"ל דייק מדבעי התם גמר לאוקמי מתני' אפי' כר' שמעון דאמר מחתכין את הנבלה לפני הכלבי' ולמר ברי' דרב יוסף משמיה דרבא דאמ' חלוק היה ר"ש אף בב"ח פי' דבהמה שלא היתה מסוכנת צריך להעמידה בבהמת קדשים דלא חזי' לכלבים ודייקא נמי דקתני בהמה דומיא דחלה והשתא לרבא דהכא תינח בהמה אבל חלה הא חזיא להיסק תחת תבשילו זו היא קושיא רשב"א ז"ל וכי תימא שצריך לדחוק ולפ' דגזרינן חלה אטו שמן וקשה שהרי הוכיחו התוס' דרבה לא גזר גזרה לגזרה כדאמרי' בריש פר' והשתא נפישי להו גזרות ודוחק טובא לומר שנאחזו קולו של רשב"א וקולו של ר"י שרשב"א תירץ דשמא י"ט לא חשיב גזרה ור"י תי' די"ט אטו שבת כי הדדי נינהו השתא מי נימא אטו שבת ושמא יטה תרוייהו נמי לא קחשיב ועוד קשיא לי היכי תיסק אדעתין למגזר חלה אטו שמן והלא שמן גופיה כה"ג מותר דתניא לעיל בריש פרקין כל אלו שאמרו אין מדליקין בהם בשבת אבל עושין מהם מדורות בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה ולא אסרו אלא לעשות פתילה לנר בלבד ושמן שריפה בכלל שמנים שמנו חכמים הוא דאין מדליקין גזרה שמא יטה ואעפ"כ במדורה דליכא חשש דהטיה שרי בשלמא לרב חסדא שמן שריפה לא נאסר בשבת וכי קתני מתני' בי"ט בלבד והשתא כיון דשמן גופיה שרי בכ"הג היכי גזרינן חלה אטו שמן וההיא דביצה דקשיא ליה לרשב"א ז"ל לדידי ניחא דעל כרחין לא דחיק גמר' לאוקמי מתני' בבהמת קדשים אלא לרבא דאמר חלוק היה ר' שמעון אף בבעלי חיים ולדידיה לא מתוקמא מתניתין כרבי שמעון וגם דלא הוי בהמה דומיא דחלה דבהמת חולין ראויה לכלבים ובאנו למחלוקת של רבי יהודה ור' שמעון וחלה דקדשים היא לא חזיא למידי אפילו רבי שמעון מודה בה והיכי קתני מעשה ושאלו לר' טרפון עליה ועל החלה שנטמאת והלא שאלות חלוקות זו מזו הם היינו לרבא דהתם דסבירא ליה דשריפ' קדשים אסורה בי"ט מן התורה דנפקא ליה לקמן מקרא דהוא לבדו יעשה לכם ולא חזיא מידי בי"ט אבל לרבא דהכא דס"ל דשריפת קדשים שריא ולא אתסר הדלקה אלא גזרה יטה כמו שהכריחו התו' דהכא גרסי' רבה ולקמן גרסי' רבא דרשב"א עצמו כך הוא סבור לעיל כדמוכח מדבריו הילכך לרב' ניחא דמתוקמא שפי' מתני' דהתם כר' שמעון דמודה הוא בבעלי חיים דלא הוה דעתיה מאתמו' עילויה וכן חלה לא אסיק אדעתיה שתטמא

ולא הוה דעתיה מעיקרא להסקה דכל מידי דחזי ליה לאניש לא מסיק לה כדאמרי' בפ"ק דביצה כל מידי דחזי לאניש לא שדי לבהמה והשתא הוי שפיר בהמה דומיא דחלה דכי היכי דבהמת חולין חזיא לכלבי' אף חלה שנטמאת חזיא להסקה ואתיא שפיר אפי' כר"ש:

## דף כד.

**או** דילמא כיון דלא אסירי בעשיית מלאכה והא דאמרי' בפ' ג' דמגילה כל שאין ביטול מלאכה לעם כגון ר"ח ומועד כתב התוס' דהיינו מנהג בעלמא שרגילין שאין לעשות מלאכה וכן צ"ל דאמר פ' אין דורשין ר"ח יוכיח דשרי בעשיית מלאכה אבל קשה דנהי דאיכא מנהגא לנשים לאנשים אפי' מנהג ליכא דהכי מוכח בירוש' בפ' מקום שנהגו דמ"ט מילי דהוו מנהג ומילי דלא הוו מנהג דאמרי' נשייא דנהיגי דלא למעבד עובדא באפוקי שבתא אינו מנהג עד דתתפני סדרא מנהג יומא דירחא מנהג וסמך יש בדבר כדכתב רש"י בהקורא עומד שנתנה לנשים מצוה זו לפי שלא פרקו נזמיהן בעגל וכן איתא בפרקי ר' אליעזר אבל לאנשים לא שמענו וגבי קריאת התורה איכא בטול מלאכה לעם וכמדומה לי שראיתי בתוס' בשם ר"י ז"ל במלאכה כבדה כגון חרישה אין עושין בר"ח ומקרא מסייעו דכתיב אשר נסתרת שם ביום המעשה ובהכי ניחא דגבי ס"ת לא חשו אלא לעם שבשדות שצריכין להשכים עם הנץ החמה כדכתי' יצא אדם לפעלו:

**תעניות** ומעמדות שחרית מה שתקנו הגאונים וקשה לר"י א"כ היאך אדם לוה תעניות ופורע ומיהו זה יש לדחות דההוא למי שלא קבל יום מיוחד אלא ימים סתם וגם עדיין לא הזכיר בתפלה אבל מההיא דר' יהושע בפ"ק דא"ל לא סבי' לה מר יש הוכחה דמי מפיס שלא קבל ושלא הזכיר ובפ"ק דתעניות כתב דלא מחזי כשקרן כיון דבאותה שעה בתענית היה אבל מ"מ קשה דמה הועילה קבלתו כיון שהוא יכול לבטלו והרי פת בסלו ואמר שמואל כל תענית שלא קבל עליו מבע"י לאו שמיה תענית ושמואל גופיה הוא דאמר התם בפ"ק דתעניות אהא דלוה תעניתו ופורע וכי נדר קבל עליה דלא משלם לצעורי נפשיה קביל עליה אי מצי לצעורי נפשיה אין ומיהו כתב שם התוס' דכל היכא דמצי מצער נפשיה מודה שמואל דאינו יכול ללות ולפרוע וקשה היכי אמר ליה רב אמי לרבי יהושע לוזיף מר והא מצי מצער נפשיה:

**אלא** להא דמיא דאמר רב אחדבוי וכו' כתבו התוס' דחדא מכלל חברת' איתמר ואכתי קשה רב אחדבוי גופיה מאי קמ"ל בהא וי"ל דרב כי אמרה בר"ח אמרה אלא דרב גידל הכי אמרה חזיתיה לדעתיה דרב דלאו משום, דליכא נביא כלל אלא אפי' איתיה ומעשה כי הוה בר"ח הוה:

**ולית** הלכתא ככל הני שמעתתא פרש"י דרב הונא ורב יהודה ורב גידל והק' עליו בתו' דר' יהושע מודה בההי' דרב גידל כיון דנביא בר"ח ליכא כלל ומיהו לשון דכל הני שמעתתא לא משמע הכי לכך נר' דמשמע ליה לגמרא דריב"ל נקט נעילה לרבותא משום דסבר רב בפ' בתרא דיומא דתפילת נעילה פוטרת של ערבית דסבר מאי נעילה נעילת שערי שמים ואפי' בלילה ולדידיה פשיטא דאין מזכיר של שבת דאלמלא י"ה אין כאן תפלה כלל ששקעה חמה והיינו דקאמר ריב"ל יום הוא שנתחייב בד' תפילות ולא אמר יום הוא שנתחייב בחמש עם של לילה כי היכי דאמרי' בר"ח שכלל תפלת של ערבית עמהם אלא ה"ק האי תפילת נעילה חובת יום הוא שנתחייב בד' תפלות ולדידיה אין תפילת נעילה פוטרת של ערבית כדסבר ר' יוחנן דמייתי התם בירושלמי בפ' תפלת השחר וה"ה דר"ח נמי ס"ל לריב"ל דצריך להזכיר ולא נקט יום הכפורים אלא לאשמועינן רבותא ורב גידל אמר רב נמי נקט ר"ח לרבותא וכ"ש יום הכפורים דלדידיה לאו זמן תפילה הוא כלל אלמלא י"ה ולהכי קאמר גמרא ולית הלכתא ככל הני שמעתתא כנ"ל לקיים דברי רש"י ז"ל וכן פסק הרמב"ם ז"ל פי"ב מה' תפלה:

### דף כו.

**כל** היוצא מן העץ אין בו משום שלש על שלש ומסככין בו חוץ מפשתן קשה לריב"א דמשמע דפחות משלש על שלש מסככין בו אפילו בשל פשתן ותי' מאי קשיא ליה נימא דמילי מילי קתני וה"ק חוץ מפשתן שיש בו משום שלש לטומאה ואין מסככין אפי' פחות משלש ונ"ל דדייק מדלא קתני ברישא מסככין בו דלא תלייא בשיעור דשלש ובתר הכי ליתני ואין בו משום שלש אבל השתא דקתני אין בו משום שלש ומסככין בו משמע דשיעורא בשלש ואהא קאי חוץ מפשתן וא"ת ע"כ האי פשתן בשאינו טווי קאמר כדאמרי' בסוף הסוגיא דרשב"א וסומכוס אמרו דבר א' ופשתן שלא נטוה מדרבנן הוא דאין מסככין בו לפי שהוא קרוב לטווי וטוי הוא דאסור מן התורה הואיל ומטמא בנגעים כדכת' התו' שם א"כ מאי קשיא ליה דכשאינו טווי לא אסרו בשלש על שלש לפי שקרוב לטווי ובטווי היה מטמא אבל פחות משלש שאפי' נטוה לא היה מטמא כדתנן כמה יהא בפקעת ויטמא כדי לארוג בו שלש על שלש כדכתבו התוספות בסמוך פשיטא דלא אסרו לסכך בו וההיא דמטלניות אסורא דרבנן הוא כדמוכח בסוכה הואיל ושם ארוג מקבל טומאה וה"ה דטורי פחות מג' דאסור מדרבנן כיון דשם טווי מטמא אבל פשתן שאינו טווי לעולם אינו מטמא ואע"ג דכתב התוס' בסמוך דעיקר מילתיה איירי בבגד מ"מ נקט שלש משום פשתן דבפחות משלש מסככין בו וי"ל כיון דטעמא דגזרו בפשתן לפי שהוא קרוב לטווי פחות אפי' אם סככה בפשתן פחות מכדי שלש

על שלש ודבר שמסככין בו בנתים הכי משערינן ליה (דמאין) כל שינטל הפשתן ותהא חמתה מרובה מצלתה פסולה ואעפ"י שאין במקום א' כשיעור דטעמא משום שהוא קרוב לטווי ובשטה שנטוה מצטרף זה עם זה ולא דמי למטלניות פחות משלש דלא חזו לאצטרופי אם לא ע"י תפירה ואז פנים חדשות באו לכאן:

**ר"ש** בן אלעזר ותנא דבי ר' ישמעאל אמרו דבר א' הק' בתו' אמאי נקט שלש על שלש ולא נקט אפי' שלשה ותימה כיון דלאביי אידך תנא דבי ר' ישמעאל מטמא בשלש א"כ שיעור שלשה לשום תכ לית' והיכי הוה תני אינו מטמא משום שלשה דטומאת שלשה מאן דכר שמיה ועוד תימא מאי קשיא להו מהא דמשמע לקמן דפשתן דקאמר הכא היינו טווי ומה בגד דבטווי נמי שייך שיעור כדתנן כמה יהא בפקעת ויטמא כדי לארוג בו שלש כדמייתי בסמוך ונר' שהתוספות הוקשה להם דאמאי נקט שלש דמשמע טומאת מגע אבל שלשה דמטמא מדרס אית להו הו"לל אין בו משום טומאת בגדים דמשמע בכל ענין ותירץ הרב פורת דנקט משום פשתן דאפילו טומאת שלש אית ליה כ"ש טומאת שלשה דמטמא מדרס וקשיא להו דלקמן משמע דהאי חוץ מפשתן הוי טווי ועל כרחין טווי אין בו אלא טומאת נגעים דכתיב בהו שתי וערב והתם מאי רבותא איכא הא ליכא התם מדרס כלל ולשמועינן רבותא ביוצא מן העץ דאפי' בגד שלשה על שלשה לא מטמא בשרצים אף על גב דחזי למדרס ותרצו דגבי פשתן נמי עיקר מילתיה איירו בבגד ועי"ל דהוקשה מאי דוחקיה דאביי לאוקומיה דנקט שלש משום פשתן ולומר דפליג אאידך תנא דבי ר' ישמעאל לימא דכולא מליתא דרשב"א לא מיירי אלא בטווי דאפי' בצמר ופשתים לא מטמא בשרצי' דבגד כתיב בהו וה"ק כל היוצא מן העץ אין בו משום שלש על שלש דנגעי' אלא פשתן דמטמא בשתי וערב דשלש דלהכי נקט שלש לומר דמייתי בטומאת שתי וערב בנגעים דבשלש חזי אף לעשירים וכו' אלמ' מודו בטומאתו בשלש ואביי גופיה הוא דקאמר דבטווי מיירי דאמר לקמן רשב"א וסומכו' אמרו דבר א' ותרצו דעיקר מלתיה איירי בבגד והא דכתב התוס' דס"ל לאביי דבשאר בגדים או יהיה בהם טומאה כמו צמר ופשתים או יהיו טהורים לגמרי לכאו' קשה דא"כ היכי פריך גמרא ואימא כי אמעוט משלש על שלש וכו' וי"ל דלא כתב התוס' כן אלא בתר דגלי לן קרא גבי נגעי' בשאר בגדי' חלוקי' לגמרי דלא מטמאו כלל דאם איתא דאתרבו גבי שרצי' מאו בגד יש להם להיות כמו צמר ופשתים לגמרי ולא אתרבו לחצאין:

**רבא** אמר שלשה דשאר בגדים איכ' ביניהו וא"ת ומאי דוחקיה דרבא לומר דהך תנא דבי ר' ישמעאל פליג אדרשב"א ואאידך תנא דבי רבי ישמעאל דאף כל מצי נמי קאי אשרצים לטומאת שלש והא דלא פירש משום דתנח ליה בהדי שאר מקומות שנאמר

בהם בגד כגון כלאים וציצית דע"כ לרבא נמי לאידך תנא דבי ר' ישמעאל אית ליה דרשא דאף כל לשרצים מדלא מרבה שאר בגדים אף לשלשה כדרב פפא כדפרש"י ז"ל לקמן א"כ הך תנא לא מפיק מאידך וי"ל דרבא נמי ס"ל כאביי דכי מתרבו שאר בגדים לגמרי יש לרבותם אי לאו דרשא דאף כל ולרבא אף כל לא אתי אלא לאתויי טומאת שרצים גרידא משום דלאיתויי ציצית ליכא למימר דרבא לטעמיה דאמר הכנף מין כנף ולכלאים בהדיא דכתיב בהו כדלקמן וכיון דאשרצים ושאר טומאות קאי אם איתא לימא בהדיא שפרט לך הכתוב לעני טומאת שלש ולקמן אפרש בהא דהדר ביה רבא:

**השתא** שתי וערב מטמא תימא לר"י דילמא הא דתנא כמה יהא בפקיע וכו' היינו בתר דקים לן באריג דמטמא בשלש לשון התוספות וקשה דאי כל כמה דלא ידעי' שעורא דטווי בתר דידעינן דאריג מטמא בשלש היכי ילפי' טווי מיניה דילמא שאני אריג דחשיב וי"ל דאו בשתי אאריג קאי כלו' או שעדין לא נארג והרי הוא מטוה והיינו שלש על שלש דבגד עצמו מדלא כתיב או השתי ובכי האי גוונא דרשינן בפ' שני נזירים גבי לא תלב' שעטנז צמר ופשתים יחדיו וסמוך ליה גדילים תעשה לך דהכי מדריש גדילים תעשה לך מהם כמות שהם מעורבים יחדיו ולא אמרי' דלא קאי אלא אצמר ופשתים הכ' נמי או בשתי אשיעורא נמי קאי ואם תאמר א"כ למה לי דכתב רחמנ' מיעוטא גבי שתי וערב וכתיב לפשתים ולצמר הא אבגד קאי ובבגד כתיב תרי מיעוטי וי"ל דלענין שיעורא ילפי' שפיר דסגי בשלש על ג' דאבגד אי ושיעורו בשלש אבל משום דקאי אבגד צמר ופשתים לא ממעיט שאר בגדים כיון דלא כתי' מיעוט' בהדיא דהא שתי וערב מכל מילי משמע ומיהו אין אנו צריכין לזה לסברת ר"י דשלשה על שלשה נפקא ליה מק"ו דשתי וערב שפיר אצטריך מיעוטא התם כמו שאפרש לקמן בס"ד:

**והא** דכתבו התוס' דלרשב"א נרא' דבשתי וערב השיעור תלוי בסברא והיינו שלש דחזי אף לעשירים קשה היכי עביד גמרא ק"ו השתא שתי וערב שעדין לא נארג מטמא אריג ועומד לא כל שכן אדרבה אריג גרע דלא חזי לאיצטרופ' והיינו יכולים לומר דרשב"א לא בא אלא כהוכיח דע"כ בלא קושיא קמייתא דפריך מנגעים קל וחומר גופי' לית' דאדרב' אריג גרע וצריך לפרש כמו שפי' הרב פור' דאסברא סמוך ונקט ק"ו לרווחא דמילתא כלו' דאי לאו ק"ו הוה אמינא דאבגד שלם קפיד קרא הא לא אתי' מסברא דשאני בגד דדבר חשוב הוא ודבר המסוים מקרי כדאמרי' בריש מרובה גבי על שה על שלמה אבל בתר דקים לן מק"ו דשתי וערב דלא קפיד אשל' ולא אדבר חשוב מסברא קים לן דכך לי שלשה על ג' כיון דחזי כמו אלף על אלף שאינו שלם אבל ממה שהוכיחו התוס' מדברי רבא דלא דריש או בגד דבגד שלם משמע שרוצים לומר דמסברא שלשה הוי

כמו בגד שלם ומאי אהני לן ק"ו ומה שכתב ויש ליישב אלו דברי הרב פורת וכדמוכח מדברי התוס' לקמן גבי ואימא כי אמעוט אבל נראה דהכי עביד רשב"א קל וחומר ומה שתי וערב שטומאתו מעוטה שאינו מטמא בשאר טומאות טמא בנגעים כל מידי דחזי לאינשי דהיינו שיעור שלש בגדי' שטומאתן אצל שאר טומאו' לא ר"ש דכל מידי דחזי טמא בהם דהיינו שלשה דחזי בהו לאנשי כמו שלש דטיוי:

**והא** דכתבו התוספות דמפרש הרב פורת דק"ו לרווחא דמילתא נקט ובלאו ק"ו אין צריך רבוי כיון דחזי לעניים ולעשירים ק' דילמא בבגד שלם תלה רחמנא משום דחשיב תדע דהא חזינן דבגד כל שהוא מטמא מפני שנגמר' מלאכתו והוי דבר חשיב שלם ואילו חשב עליו לארוג בו יותר לא היה מטמא אלמא אשלימות קפיד רחמנא וי"ל דגבי נגעים חזינן דלא קפיד רחמנא אשלם אלא אמידי דחזי מדמטמא בשתי וערב שלא היה בו מעולם חשיבות דבגד משום דחזי וכי מרבינן אריג כל שהוא דוקא גבי שרצים דלא טמא בהם שתי וערב אלמא בחשיבות קפיד רחמנא כמו שאפר' לקמן ואף ללשון שני שכתבו התו' לקמן דאריג כל שהוא נפ"ל מאו בגד פשתים דכתיב גבי נגעים לא דרשינן הכי אלא בתר דקים לן דאפי' שלש דלא חזי מכח יתורא אבל שתי וערב בהדיא כתובי:

**והא** דמהדר הרב פורת להוכיח דמסברא אין חילוק בין בגד שלם לשלשה על שלשה קשיא לן אמאי לא הוכיח מדאמרי' תרי מיעוטי כתיבי וכו' ותימא חד לשלש על שלש וחד לשלשה ואכתי בגד שלם מנ"ל דלא מטמא וכי תימא הכי נמי דמטמ' א"כ היכי ילפינן לעיל אף כל לאיתויי כלאים וציצית הא שייך כלאים וציצית בשאר מינין כגון בגד שלם ועוד הקשה מהרי"ט אם איתא דבגד שלם מטמא בנגעים היכי מוכח מדברי רבא דע"כ לבגד שלם לא צריך קרא דמהי תיתי למעוטי בשאר בגדים בגד שלם כיון דגבי נגעים גופייהו ליכא אלא תרי מיעוטי וי"ל דודאי שאר בגדים טהורים לגמרי דאם אית' דיש שם טומאה בשאר בגדים כמו גבי נגעי' היכי דרשי' מוהבגד כלל ופרט ללמד על כל הבגדים הסתומי' דאי בבנין אב איכא למפרך שכן מטמא בשתי וערב אלא מכח יתורא דוהבגד הוא דדרשי' ליה לכלל ופרט והשתא האי והבגד לגופיה אצטריך דאי לא כתיב אלא בגד צמר ובגד פשתים הוה אמינא דשאר בגדי' אין בהם שם טומאה לגמרי להכי רבינהו ממקרא דוהבגד וכי הדר מעטינהו משלש ומשלשה מעטינהו ואכתי מטמאי בבגד שלם ומנ"ל לומר דללמד על בגדים הסתומי' אתא שאינן אלא צמר ופשתים ועוד אם איתא דגבי טומאה לא אימעט לגמרי היכי ממעטינן בשאר מילי שאר בגדים לגמרי והא דלא הוכיחו התוספות מדלא פריך בגמרא הכי דכי איכא נמי תרי מיעוטי מבגד שלם לא אמעטו ומנא ליה ללמד על בגדים הסתומים בעלמא יש לומר דעל כרחין לשלשה

לא צריך מיעוטא דכיון דמיעט שלש דנפקא מרבויא דוהבגד ממילא אמעוט שלשה דהא ליכא קל וחומר דשתי וערב לא מטמא בשאר מינין ולא אצטריך מיעוט' בתר' אלא לעיקר בגד דהיינו שלם:

**והא** דהוכיח עוד הרב פורת מאביי דמוקי או לשלש על שלש ולא מוקי לשלשה אין להקשות כיון דאביי לא פליג בהו מדאוקי הא דתנא שלש משום פשתן כדכת' הר"י פורת עצמו לעיל דאי פליג בהו נימא דר"ש בן אלעזר קתני שלש בשאר בגדים דוקא דלא כתב הרב פורת כן אלא בשאר בגדים דמקרו בגד דאי אתרבו אתרבו אבל גבי צמר ופשתים דשרצים נימא בגד שלם משמע ולא שלש אבל קשה דלא מצי לאוקומי או בגד לשלשה על שלשה דלשלשה לא צריך רבוייא דמק"ו אתי' ומה כלים שאינה מטמאים בנגעים מטמאים בשרצים שלשה על שלשה דמטמא בנגעים אינו דין שיטמא בשרצים וכי תימא שתי וערב יוכיח מה לשתי וערב שאינו מטמא ואינו נעשה אהל למת תאמר בשלשה שהוא נעשה אהל המת ומביא טומאה על עצמו ומיהו דשלש על שלש לא אתי בק"ו דאיכא למימר שפיר שתי וערב יוכיח ואין לומר מה לשתי וערב שכן אינו נעשה אהל המת בשלש על שלש נמי אינו נעשה אהל כיון דלית ביה פותח טפח כדכת' התוס' לקמן:

**ואימא** לרבות שלשה על שלשה בשאר בגדים פרש"י ושלש על ג' בצמר ופשתים מטמו מק"ו ותימה גדול הוא חדא דאי קאי אשנויי דשני דשלש אתי בק"ו ואמאי לא אהדר ליה והא מק"ו אתיא ועוד סברה גדולה היא דמטוה חזי לעניים ולעשירים ושלש דאריג לא חזי לעשירים ועוד אי שלש מק"ו אתיא לפי האמת דשאר בגדים לא מטמאו כלל לשתוק מוהבגד וחד מיעוטא ושלש על שלש בצמר ופשתים מטמו מק"ו ושאר בגדים לא מטמאו כלל דאין בכלל אלא מה שבפרט ויש לפ' לשיטת רש"י דהכי פריך ואי מה לרבות שלשה בשאר בגדים דטפי יש לו לדרוש רבויא דשלשה דחזי אף לעשירים ולא בשלש דלא חזי אלא לעניים ושלש דצמר ופשתים נמי מרבי' מיניה משום דשלשה דידיה אתי בק"ו משתי וערב אלמא מרובה טומאתו טפי משאר בגדים הילכך שקולים הם ויבואו שניהם ומרבה אני שלשה בשאר בגדים כיון דחזו לעשירים ושלש נמי דצמר ופשתים כיון דמרובה טומאתן דהי מינייהו מפקת וכה"ג כת' התו' לקמן גבי אריג כל שהו ושלשה על שלשה דשאר בגדים דתרוייהו אתרבו מחד רבויא משום דשקולי' הם והמקשה ידע מיעוטא קמא ואהכי פריך דסבירא ליה דרבויא דוהבגד בתר מעוטא דרשינן ליה דאי לאו מיעוטא הוה מרבי' אפילו שלש דשאר בגדים כדכתבו התוספות אבל השתא דכתיב

צמר ופשתים דרשינן והבגד לשלש דצמר הם ומסיק בתר מעוטו ושלשה דשאר בגדים דשקולי כתיבי:

**תרי** מיעוטי כתיבי וא"ת בתר דכתב רחמנא מעוטא דשאר מינין משלשה על שלשה לשתוק ממעוטא דשתי וערב דקל וחומר הוא ומה בגד שלשה שמטמא בשאר טומאות לא מטמא אלא בצמר ופשתי' שתי וערב שאינו מטמא בשאר טומאות כדנ"פל בפרק במה' אשה יכול שאני מרב' את החבלי' ואת המשיחות ת"ל שק מה שק טיוי ואריג וכולי אינו דין שלא יטמא אלא בצמר ופשתי' ולפי' ר"י דשלשה לא הוי בכלל בגד אלא מק"ו אתי ניחא דהשתא דכתב מיעוטא גבי שתי וערב שלשה בשאר בגדי' לא אתי בק"ו וכי אמר תרי מיעוטי חד לשלש על שלש וחד לבגד שלם כדפרשתי לעיל אבל אי לא כתיב מיעוטא גבי שתי וערב הוה דרשי' מיעוטא בתרא לשלשה ואכתי:

**בגד** שלם לא ממעט ומיהו לפי' הרב פורת דשלשה בכלל בגד שלם הוא קשה לשתוק ממעוטא גבי שתי וערב ותית' מק"ו וי"ל אבני' המנוגעות יוכיחו שאינם מטמאי' בשאר טומאות ומטמאי' בנגעי' אף אני אביא שתי וערב שהואיל ומטמא בצמר ופשתים טמא אף בשאר דברים אי נמי פשוטי כלי עור יוכיחו דמטמו בנגעי' ולא מטמו בשרצי' ושאר טומאות כדכת' התו' לקמן בפרקין:

**וחד** למעוטי משלשה על שלשה הק' מהר"ם לשתוק מחד מיעוטא וע"כ מחד מיעוטא ממעטי' אפי' שלשה דאי שלש על שלש דוק' אבל שלש' מטמא למה לי דכת' רחמנא או בגד בשרצים וכי תימא לרבות אף ג' על ג' אם כן לשתוק ממעוטא ומדאצטריך או בגד גבי שרצים להך לרבות לא אצטריך דהא גלי רחמנא בנגעים וה"ה לשרצים וכי היכי דבנגעים מטמו בשלש על שלש אף בשרצים כן הא אין עליך לומר אלא מדאצטריך לרבות שאר בגדים בשרצים היינו למעט גבי נגעים דלא מטמו ודוקא שלש על שלש דתפסת מועט הוא אבל שלשה על שלשה מטמא ואמינא ליה דאי לא כתיב אלא חד מיעוטא הו"א דאצטריך רבויא גבי שרצים כי היכי דלא נילף בשאר טומאות דמטמו שאר בגדי' בשלש' כיון דגלי רחמנא גבי נגעים דאקרו בגד ולהכי אתרבו בשרצים דלא נילף בעלמא ה"ל שני כתובים הבאים כא' ועוד יש לסתור קושייתו בפנים אחרים שאל הרש"א ותהא נוצה של עזים מטמאה בנגעים מק"ו ומה צמר שאינו מטמא באהל המת מטמא בנגעים נוצה של עזים דמטמא באהל המת לקמן דילפי' מיריעות עזים דמשכן אינו דין שתטמא בנגעים והשבתי לו דצמר נמי מטמא טומאת אהלים כמו פשתן דיריעות שש משזר תכלת וארגמן כתי' בהו ותכלת עמרא כדאמרי' בפ"ק דיבמות ומתני' לא תני אלא פשתן משום דהוי כיוצא מן העץ נקט לה:

**והא** דהוכיחו עוד התוספות בפי' הרב פורת מדאמרי' ואימא כי אמעוט משלש על שלש וכו' דאל"כ מה צריך למעט מהיכא תיתי לרבות תימה אי לא ידעו השתא דחד רבויא לכולהו וכי הדרו מתרבו אטו לדידן מי ניחא נימא הא דרבי ג' על שלש דוקא צמר ופשתים שטומאתן מרובה דתפסת מועט הוא אלא עכ"ל דכיון דחד רבויא הוא תרווייהו אתרבו ומאי מוכחי ועוד קשה דאדרבא לא מתרצי מידי נהי שאם על כרחינו למדרש שלש על שלש תרווייהו אתרבו דלא פלגי' רבותא שתהא דינן חלוק אבל נימא כיון דסופינו לרבות הכל תפסת מועט תפסת ולא אתא קרא אלא לשלשה ואם לא אצטריך לצמר ופשתים דאתו מק"ו משום שאר בגדים אצטריך דהשתא אין דינן חלוק ונ"ל דודאי מכאן מוכח כדברי הרב פורת ומה שכ' התו' ומיהו לא לדחות ההוכחה כת' כן אלא שהוקשה להם ולהרב פורת מי ניחא ותרצו דודאי לדידיה ניחא כדפירשתי:

**תרי** מיעוטי כתיבי ואם תאמר לשתוק מרבוי דוהבגד וכו' לשון התוספות ולפי' הרב פורת נמי קשיא להו דאין לומר דאצטריך חד למעוטי שלשה וחד לבגד שלם דהא לדידיה כך לי שלשה כמו בגד שלם וק' דמה תרצו לפי' הרב פורת דאתיא לרבות בשאר בגדים ומהי תיתי למעוטינהו הא בכלל בגד הוו וכי תימא לרבות שלש על שלש דכל הבגדים מנ"ל הא תפסת מועט תפסת ולא נרבה אלא שלש על שלש בצמר ופשתים גופיה דכתיב בקרא דלמדך הכתוב שיש לך בגד אחר שמטמא בנגעים ומאי ניהו שלש וכדאמרי' לקמן מסתברא קאי בצמר ופשתים מרבה צמר ופשתים קאי בצמ' ופשתים מרבה שאר דברים ועוד אי ס"ד שלש בכל הבגדים למה לי דכתב רחמנא בגד לכלל ופרט וי"ל דלרב פורת קושיא מעיקרא ליתא דבעי קרא לאפנויי בגד קמא לכלל ופרט ואי הוה כתב חד מעוטא הו"א רבוי ומיעוט מאי מיעט מיעט שלשה ומאי רבי רבי בגד שלם דע"כ לא אמר הרב פורת אלא דבכלל בגד הוי שלשה ושאני הכא דגלי קרא אבל לר"י דשלשה ניתי מק"ו ע"כ לא אתא קרא להכי ועי"ל דלפי' הרב פורת נמי ניחא דע"כ תרי מיעוטי לרבות שלש בצמר ופשתים ושלשה דשאר בגדים מטמו בנגעים דהא ליכא קרא למעטינהו ורחמנא בעי דשאר בגדים לא יטמאו כלל וכל בגדים הסתומים ליליפו מהכא וא"ת אי ס"ד דתרי מיעוטי לרבות שלשה על שלשה ובגד קמא לרבות שלש על שלש א"ה רבויא דאו בגד דכתיב גבי שרצי' לדרשה למה לי דאפילו לרבות שלש לא אצטריך כיון דגלי רחמנא בנגעי' וע"כ צ"ל דבגד קמא דהכא לא אתא אלא לרבות שלש דצמר ופשתים כדבעינן למימר השתא ואכתי לשתוק מרבויא דוהבגד וי"ל דשתי תשובות בדבר חדא דא"כ רבויא דאו בגד ע"כ לשלש אתיא דלשלשה לא אצטריך ורחמנא לא בעי הכי ועוד כיון דלא דרשינן כלל ופרט שרצים לא מנגעים דאיכא למפרך לא אמר רבא דגילוי מלתא

היא בתר דקים לן כלל ופרט ללמד על כל הבגדים לענין דהוו צמר ופשתים גלוי מילתא בעלמא הוו לענין שיעורא דהא מנגעי' גמרי' והוי כמו דון מינה איכא למידק אי תרי מיעוטי לרבות שלשה על שלשה בשאר בגדים אתי ושלש אף בצמר ופשתים טהור אם כן שוו שאר בגדים לצמר ופשתים ולמה לי יתורא דבגד לכלל ופרט ומה בא ללמדנו: **והא** דכתב התוספות דאי לא אכתי' טומאת בגדים לא הוה ילפינן מק"ו דהו"א דאין שייך נגע אלא בשתי וערב קשה דהא כתיב בבגד צמר דהיינו אריג וי"ל דההוא אצטריך לאפנויי בגד קמא ללמד על בגדים הסתומים בתורה דאי לא כתיב הך בגד לא הוה דרשינן בגד קמא לכלל ופרט דלגופיה אצטריך א"ת היאך איפשר לומר שאין שייך נגע בבגד והא ק"ו נתן לדרוש וגלה הכתוב בשתי וערב מטמא בנגעים וכ"ש אריג וי"ל דלא ילפינן בגד שלשה מק"ו בשתי וערב דשתי וערב כל נימא ונימא שבו חזי צאצטרופי אלא הכי כבדינן ק"ו ומה שתי וערב שאינו מטמא בשאר טומאות מטמא בנגעים שלשה על שלשה דמטמא בשאר טומאות וכו' כדפרישית לעיל ואי לא כתיב בגד כלל איכא למפרך כלים יוכיחו שמטמאין בעלמא ואינן מטמאין כאן אבל השת' דידעי' בבגד מטמא בהו טומאת נגעים אע"פ שמטמאי' בכל הטומאת אף בגדים כן:

## דף כז.

**ת"ל** או בגד הקשו בתוס' דלקמן דרשי' מאי בגד דאריג כל שהו' מטמא וכ"ת שקולים הם ויבואו שניהם מאי פריך לאביי מאי עביד ליה ולפי האמת לא מקשי התוס' דשמא ס"ל לאביי דג' על ג' ואריג כל שהו הם שקולי' אבל מ"מ המקשה מאי פריך וקשה דע"כ ידע המקשה דלאביי לשלשה לא אצטריך דבכלל בגד היו לפי' הר' פורת או מק"ו אתיא לפר"י וה"ה אריג כל שהו וי"ל דכי דרשי' מרבוייא דאו בגד אמרי' הכי דהכי אגמרי' רחמנא למשה דכל היכא דיש לרבות שני דברים שקולים תרוייהו מתרבו בחד דרשא דהי מינייהו מפקא אבל כי לפי' מק"ו דשתי וערב אריג כ"ש לא אתי מק"ו דהא לא חזי לשאר אנשים אלא לזה שעשאו לצורכו וכן כי אמרי' לשיטת הר' פורת דבכלל בגד הוי היינו משום סברא דלא קפיד רחמנא אלא במידי דחזי דאי אשלם קפיד היכי קאמר דבכלל בגד שלם הוי וא"ת ואריג כל שהו בצמר ופשתים מנ"ל דטמא אי לא ידעי' דטמא אלא מאו בגד מנ"ל לרבות בהו נמי שאר בגדים לסתור כלל שבידנו דאף כל צמר ופשתים ואי ידעי ליה משלשה דנגעים דקי"ל הכא מאי מקשים התוס' דלא גלי לימא דאצטריך לאריג כל שהו והיינו דשאר בגדים דאילו של צמר ופשתים משלשה דנגעים נפקא והא אביי לית ליה טומאה בשאר בגדים כלל וי"ל דאריג כ"ש לא מטמ' בנגעים דמהיכא תיתי דאי מטעמא דשקולים לא אתו דאמידי דחזי לעלמא קפיד רחמנא ולא קפיד אשלם מדמטמ'

בשתי וערב וכי מרבי' אריג כ"ש לענין שרצים מרבי' ליה ולרב' באמר דגלי רחמנ' בנגעים דכל בגדים הסתומים הוו כמו נגעים אף לענין שלש על שלש כי מרבי' הכא אריג כ"ש הרי אנו סותרים בנין אב דנגעים כמו לענין ג' דשאר בגדים וכת' בתר הכי ניתו נגעים ונגמרו משרצים הא איכא למיפ' דע"כ לא אמר רבא דגילוי מילתא בעלמא הוא אלא כי ילפי' שרצים מנגעים בבנין אב דבגד דגלי רחמנא על כל הבגדים הסתומים דנהוי כמו הנך דנגעים אף לענין שעורן אבל נגעים משרצים כיון דאיכ' למפרך לא ילפי' והשת' הק' התו' לאביי נימא דלהכי אצטרי' או בגד לאריג כ"ש בשרצים דע"כ אביי לא פליג אברייי' דבסמוך ולדידי' אין טומא' בשאר בגדים אלא בצמר ופשתים וא"ה היכי תיסק אדעתין דאביי דריש או בגד לארוג כ"ש א"כ ג' על ג' לא מטמ' בשרצי' אלא שלש' על ג' א"כ מאי דוחקיה דאביי לעיל דאמר דנקט ג' על ג' משום פשתן נימ' דאידך תנ' דר' ישמעאל נמי לא מטמ' אלא בשלשה בשאר בגדים דאין לומר השת' כמו שאמר התוס' לעיל דס"ל דכי רבינהו קרא לגמרי רבינהו כמו צמר ופשתים דצמר ופשתים גופיה לא מטמאו בשרצים אלא בשלשה על שלשה דלא גמר מנגעי' דאיכא למפרך וי"ל דאי ס"ל לאידך תנא דאיכא למפרך טפי הוה מסתברא להעמיד רבויא דשלש על שלש דצמר ופשתים כמו גבי נגעים ולא לרבות שאר בגדים ולסתור כלל דאף כל צמר ופשתים:

**והא** דכתב התוספות דאם נמחוק ספרים דגרסי או בגד ונגרוס דיליף מאו בגד פשתים דכתיב גבי נגעים ניחא לרבא תימא דאם כן נדרוש תרי מיעוטי דכתיבי בנגעים חד לשלש על שלש וחד לאריג כל שהו ואכתי שלשה בשאר בגדים מנא ליה דנח מטמא וי"ל דדוקא שלשה על שלשה דאתרבו מוהבגד אצטריך למעוטי להו בשאר בגדים דלא להוו בכלל משמעות דבגד אבל אריג כ"ש דאתרבי מאו בגד פשתים מהיכא תיתי לרבויי בשאר בגדים כיון דקרא בגד פשתים כתיב:

**שכן** מטמא בכעדשה הק' הר"י מקורבי"ל ז"ל דנימא ק"ו מה שתי וער' דטהור בשרצים טמא בנגעים ג' על ג' לא כ"ש ותימא דלפר' שכתב לעיל דשתי וערב לא משמע אלא בשיעור בגד שלם איכא למימר דיו לאריג שיטמא בשלשה על שלשה דומיא דשתי וערב דהא אמרי' לעיל דג' על ג' דלא חזי לעשירים לא אתי בק"ו דשתי וערב ועוד קשה במה שתרצו התו' כלים יוכיחו דמה לכלים שכן אינן טמאים בנגעים כל עיקר תאמר בבגדים שמטמאים בשלשה על שלשה אף הם יטמאו בג' על ג' ועוד מה לכלים שאינן נעשים אהלי' אפילו גדולים אמר בבגדי' שנעשים אוהלים בפותח טפח אלמא בגדים חמירי והא דתרצו עוד דבגד צבוע ובגד עכו"ם יוכיח איכא למיפרך מה לצבוע ושל עכו"ם שכן אינן מטמאי' בשתי וערב גופיה תאמר דלבן של ישראל שמטמא בב' דשתי יערב כדתנן כמה

יהא בפקיע כדפירש רשב"א לעיל וי"ל דלמה שכתב רשב"א דג' על ג' דמטמא בשתי וערב מסברא קיימא לן הוי ק"ו שאין עליו תשובה משום דבגדים החמורים ילפי' משתי וערב הקל שמטמא בשלש על שלש אבל לפירש ר"י בשתי וערב אלף על אלף משמע ליכא למילף בגדים החמורים משתי וערב הקל דאמרינן דיין לבגדים שיהיו כמו שתי וערב שמטמאים במידי דחזי וע"כ צריך למעבד ק"ו משיעורין והכי דייניגן ומה אלף על אלף דשתי וערב הקל שאינו מטמא בשרצים מטמא בנגעים שלש על שלש דבגד החמור וכו' והשתא לאו מכח חומרא דבגדים וקולא דשתי וערב דייניגן דנימא דיו לבגד שיטמא באלף דשתי וערב דבשלש על שלש גופי אשכחן חומרא דעדיף מאלף על אלף דשתי וערב אבל כלים יוכיחו שיש בהם חומרא זו ואינן מטמאי' בנגעים ולא אמרינן מה לכלים שכן אינן מטמאין בנגעים לגמרי וגם שאינן נעשים אהלים שאף שלש על שלש לא משכחת ביה חומרו' הללו ומאחר שלש שלש על עצמו אין חומרתו גורמת הדין אלא משום דאתי מבגד שיש בו חומרות אלו השתא אמרינן שפיר דיו דהיכי ילפינן שיעור קטן שיטמא משיעור גדול ולפי זה נמי ליכא למפרך מה לבגד צבוע שאינו מטמא בשתי וערב שאף שלש על שלש דלבן גופיה אין לנו שיטמא בשתי וערב ומיהו לרשב"א דאית ליה שלש על שלש בשתי וערב גופיה וליכא דיו אין לומר יוכיח אלא דלדידיה קושיא מעיקרא ליכא דאדיינת ק"ו הכי אדרבא נדון ק"ו איפכא שלא יהא שתי וערב מטמא בשלש על שלש מק"ו דבגדים החמורים דכי היכי דקי"ל מסברא דשתי וערב מטמא בשלש על שלש משום דחזי הכי נמי קי"ל מסברא דבגד לא מטמא בפחות משלשה דלא חזי וכיון דתרי קולי וחומרי סתרי אהדדי אמרינן כל חד וחד תיקו אדוכתיה ומיהו נראה דיש סברא למעבד טפי ק"ו דכה"ג משום דמצי להכניס פרכא ולומר אע"ג דלא חזי לעשירים מ"מ אקרי בגד לענין שרצים אבל כי עבדי' ק"ו איפכא אין להכניס החומרא לומר אע"ג דשלש בשתי חזי לא מטמא בשרצים דבשרצים אפילו אלף על אלף דחשיב בכל מילי לא מטמא בהו דבעי' אריג ולא אזלינן בשרצים בתר מידי דחזי והתוספות כתבו בפרקא קמא דחולין בשמעתא דפרה ועגלה דהיכא דאיכא למעבד ק"ו הכי ואיכא למעבד ק"ו איפכא אם יש שום סברא בהך טפי מהך לא הוו תרי ק"ו דסתרן אהדדי לכ"נ דכיון דחומרא דשרצים אינה גורמת הדין דכלי' יוכיחו כי פרכינן מה לכלים שכן אינם מטמאין בנגעים ולא באהל המת השתא מיהת אין חומרת שלש גורמ' הדין אלא חומרת דשלשה בגדים דבגדים שמטמאין בנגעים ובאהל המת בשלשה ואית לן למעבד קל וחומר הכי ומה שתי וערב הקל דלא מטמו בשרצים בגדול ולא באהל המת מטמא בנגעים בגדים החמורים שמטמאים בשרצים בשלשה ובאהל המת בשלשה אינו

דין שיהיו מטמאין בשלש כמו שתי וערב והשתא עבדינן דיו אסוף דינא דמה היא חומרתן של בגדים הגורמת להם להחמיר שלשה על שלשה דאילו שלש על שלש אין חומרתן גורמת דהא איכא כלים שיוכיחו אלא שלשה על שלשה שמטמאי' בשרצים ובאהל המת היא הגורמת דיין שיהיו כחומר שבהן שלא מצינו שמטמאים באהל אלא בשלשה על שלשה וכן בנגעים והא דהק' התוספות דהכא משמע דעדשה הוי פחות מכגר' ותימא לר"י דבפסחים בריש אלו דברים קאמר וכו' ולא הוצרך ר"י ז"ל להוכיח דעדשה פחות מכגריס מהכא דהא בהדיא תנן במס' נגעים שיעור גריס תשע עדשות שיעור עדשה ד' שערות נמצאו שלשים ושש שערות מקום הגריס אלא דהכא משמע דעדשה אפילו מרודדת הוי פחות מכגריס א"כ אמאי לא פריך בפסחים מה לשרצים שכן מטמא בכעדשה ויש להשיב דלעולם עדשה כי מרדד לה תשבורת שלה הוי יותר מכגריס ברחבה ואפ"ה פריך הכא שפיר דמה לשרצים שנן מטמא בשיעור עדשה על ידי צירוף אע"פ שאינה מרודדת ברוחב תאמר בנגעים שאפי' יש בה כמה שיעורים בתשבורת בגריס אינו מטמא עד שיהא במקום אחד רוחב כגריס מרובע שהן שלש על שלש עדשות ומיהו לענין בעל קרי לא מצי למימר דבעל קרי חמור שמטמא בחתימת פי האמה אעפ"י שאין בו רוחב כגריס מרובע בראש הגויה עצמה אין בה כגריס כדתנן כ"ד ראשי איברים שאינן מטמ' משום מחיה וקחשיב ראש הגויה דלא חשיב לה חומרא לענין בעל קרי דהתם נמי אינו מטמא כשיעור חתימת פי האמה ע"י צירוף אלא אם כן החתים פי האמה בבת אחת אלא הא דרב פפא בדות' היא תימה לר"י דהא אצטריך לאפנויה צמר ופשתים למדרש סמוכים כדאמרינן בריש יבמות ותירצו דלמסקנא דאמר לרבנן שעטנז לאפנויי הא נמי לר' ישמעאל וקשה ומנ"ל הא דילמא ס"ל לרב פפא אליבא דר' ישמעאל דאף כל לאפנויי צמר ופשתים לסמוכים ע"י גזרה שוה דשעטנז וי"ל דלפי המסקנא דמסיק דשעטנז מהני לן לאפנויי אין לדרוש שעטנז ללמד על לבישה בג"ש דא"כ לשתוק מכללא דאף כל וע"כ שעטנז למדרש סמוכים מיניה דאל"כ למאי אתא והקשה מהרי"ט נר"ו למה לי דכתב רחמנא צמר ופשתים לרבי ישמעאל גבי לבישה נילף מסמיכות דגדילים דכתיב בגד וכל מקום שנאמר בגד צמר ופשתים ותירץ דסד"א הכנף אתא לאפוקי דלא נדרוש מסמוכים כלאים בציצית דה"ק קרא ממין הכנף תעשה צמר לצמר ופשתים כדאמרינן ביבמו' דלא דרשינן סמוכים אלא ללמד על ציצית שלא יהא אלא מצמר ופשתים אבל לר' ישמעאל דדריש אף כל בגדים צמר ופשתים ע"כ סמיכות אי לאו למשרי כלאים למאי אתא ולי נראה דלא מפיק מדרשא דרבא דהכנף מין כנף אלא היכא דאף כל ליכא למדרשי' רק לענין ציצית כדמוקי לה רב נחמן בר יצחק וכדכתבו התוספת לעיל משום

דלאתויי שרצים לא אתי דהא רבינהו קרא ולכלאים לא אתי דבהדיא כתיב ביה צמר ופשתים דלבישה וכ"ש דבהעלאה אבל אי שתיק קרא מצמר ופשתים דלבישה אמרי' אף כל לאתויי העלא' בכלאים אבל ציצית כל מין כנף חייב וכן בלבישה וליכא למימר דתיתי שעטנז מהעלאה דהא אצטריך למדרש סמוכי' כדכ' התוס' ז"ל והקשה ע"ז דא"כ כי פריך בגמ' בריש מסכ' יבמות ותני דבי רבי ישמעאל טעמ' דכתיב צמר פשתים הא לאו הכי כלאים בציצית אסור והא בגדיכ' כתיב לכל מקום שהוא בגד וכו' ומשני סד"א כדרבא הכנף מין כנף והדר פריך והא רב ישמעאל לית ליה דרבא מאי פריך ע"כ אי לא כתיב צמר ופתתים בגופיהו הו"א אף כל לאיתויי כלאים אבל ציצית דרשי' הכנף כדרבא וי"ל דהתם הכי פריך למה לי דכתב רחמנא צמר ופשתים מופנה למדרש סמוכים להתיר כלאים ת"ל מדכתי' בגדיהם וכי תימא ס"ד דהכנף רבה הכל ואצטריך אף כל לכלאים א"כ למה לי ג"ש דשעטנז לאפנויי צמר ופשתים למדרש סמוכי':

**סד"א** כדרבא פרש"י כלומר סד"א דלא דרשינן נן הני סמוכין לענין טלית וכו' ונראה שדחקו לרש"י ז"ל דאי אף כל לא אתא אלא מדרשא דהכנף לא לכתוב הכנף אע"ג דאורחי' דקרא בהכי כדי שלא נטעה ותו לא ליצטריך למכתב דרשא דאף כל לכך כתב דאכתי איכא למטעי דסמוכין לא קאי אלא אגדילין להכי כתב דרשא דבגדים לומר דטלית לא יהא אלא צמר ופשתים והשתא תו ליכא למימר דלא מיעט שאר בגדים אלא לומר דבהנהו בעינן מין כנף דאפילו רבא לא דריש ליה אם לא מטעם דסמיכו' לא משתמע דקאי אלא אגדילים אבל השתא דאית לן אף כל הכנף אורח' דקרא והיינו דאמרי' התם ביבמות דר' ישמעאל לית ליה דרבא ובהכי ניחא הא דכתבו התוספות דלא גרסינן כדיוקא דהיינו כדרבא לגמרי דדרש הכנף אלא לאפוקי דלא קאי אגדילים הקשה מוהרי"ט נר"ו למה ליה למימר ס"ד אמינא כדרבא אפילו תימא דדרשינן סמוכים לומר דדוקא צמר ופשתים אצטריך אף כל לאסור כלאים דלא מכח סמוכים וקמ"ל הכנף מין כנף צמר לצמר ופשתים לפשתים ונראה דע"כ מקרא משמע כלאים דהא כתיב תכלת ותכלת עמרא הוא כדאמרינן בריש יבמות ואין צריך לדחוק הכא ולומר ס"ד אמינא כי דיוקא דרבא דלא קאי פתיל תכלת לא אצמר לחודיה דאי שתיק מאף כל לית לן למילף מסמיכות אטלית אלא אגדילים והיינו כדרבא אבל התם ביבמות בתר דכתיב דרשא דאף כל מיירי דפריך למה לי צמר ופשתים דע"כ טלית שמעינן מבגדיכם וצריך לידחק דתכלת לא קאי אצמר:

## סליק מסכת שבת